GRAF III.1

Dynamika růstu jednotlivých segmentů finančního sektoru
(v %)

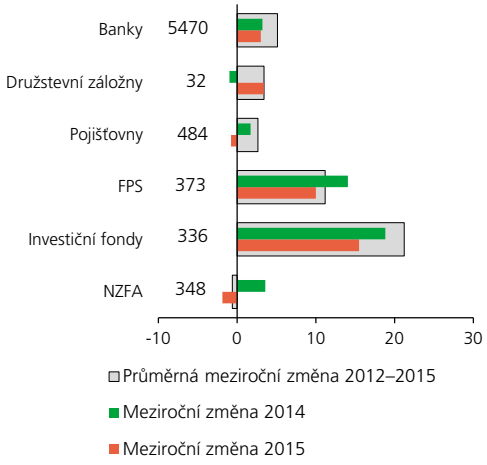

Pramen: ČNB
Pozn.: NZFA = nebankovní zprostředkovatelé financování aktiv, FPS = fondy penzijních společností. Číslo uvedené u názvu segmentu udává celkový objem aktiv ke konci roku 2015 v mld. Kč.

3 FINANČNÍ SEKTOR

3.1 VÝVOJ VE FINANČNÍM SEKTORU

Český finanční sektor navázal v roce 2015 na příznivý vývoj z minulých let. Zrychlený růst ekonomiky se odrazil v nárůstu aktiv bank, investičních fondů a fondů penzijních společností. Bankovní sektor posílil kapitálovou přiměřenost, likviditu a zlepšil také kvalitu úvěrového portfolia. I přes pokračující pokles úrokových marží si nadále udržuje vysokou ziskovost. Také pojišťovací sektor si zachovává svoji příznivou kapitálovou vybavenost i ziskovost. Rychlý růst investičních fondů a fondů penzijních společností z nich činí nejdynamičtější část finančního sektoru. Vede však také ke zvyšování expozice vůči tržním rizikům a růstu investičních rizik domácností.

Hlavními rizikovými scénáři pro finanční sektor zůstávají pokles ekonomické aktivity doprovázený růstem úvěrového a tržního rizika, dlouhotrvající prostředí nízkých úrokových sazeb a volatilita cen aktiv spojená s nejistotou na globálních trzích. Spolupůsobení těchto faktorů může vyústit v pokles ziskovosti všech segmentů finančního trhu, zejména bankovního a pojišťovacího sektoru. Dále může vést k poklesu výkonnosti investičních fondů a fondů penzijních společností i oslabení likviditní situace bankovního sektoru. Současná úroveň kapitálové vybavenosti, likvidity a ziskovosti rozhodujících částí finančního sektoru však zajišťují odolnost vůči těmto šokům, jak naznačují výsledky provedených zátěžových testů.

Aktiva finančního sektoru rostou, dynamický vývoj zaznamenaly zejména investiční fondy a fondy penzijních společností

Většina segmentů finančního sektoru zaznamenala v roce 2015 meziroční nárůst bilanční sumy (Graf III.1). Bankovní sektor, který představuje 80 % velikosti finančního sektoru, vykázal z jednotlivých segmentů meziročně nejvyšší absolutní nárůst (o 160 mld. Kč, resp. 3,0 %). Vzrostla i bilanční suma družstevních záložen (o 1 mld. Kč, resp. 3,4 %). Nejvyšší tempo růstu zaznamenaly stejně jako minulý rok investiční fondy (o 45 mld. Kč, resp. 15,5 %) a fondy penzijních společností (o 34 mld. Kč, resp. 10,0 %). Tyto dva segmenty vykázaly také nejvyšší průměrný růst aktiv v letech 2012–2015. Bilanční suma poklesla pouze v případě pojišťoven (o 4 mld. Kč, resp. 0,7 %) a nebankovních zprostředkovatelů financování aktiv (o 7 mld. Kč, resp. 1,9 %).[1]

1 Pokles bilanční sumy nebankovních zprostředkovatelů byl způsoben přeměnou jednoho ze subjektů na pobočku zahraniční banky. Bez tohoto vlivu by aktiva tohoto segmentu meziročně rostla o 14 mld. Kč, resp. o 4,2 %.

3.1.1 BANKOVNÍ SEKTOR A DRUŽSTEVNÍ ZÁLOŽNY

Kapitálová vybavenost bank v roce 2015 mírně vzrostla

V průběhu roku 2015 vzrostl celkový regulatorní kapitál v českém bankovním sektoru o téměř 24 mld. Kč[2] a ke konci roku dosáhl úrovně 421 mld. Kč. Celkový kapitálový poměr vzrostl o 0,4 p.b. na 18,4 % a kapitálový poměr Tier 1 o 0,4 p.b. na 17,9 % (Graf III.2). Kapitál Tier 1 je pro český bankovní sektor téměř shodný s kmenovým kapitálem Tier 1 (Common Equity Tier 1).

Kapitálový požadavek je tvořen požadavky Pilíře 1 a Pilíře 2…

Minimální regulatorně požadovanou úroveň kapitálu stanovuje CRR v Pilíři 1. Jeho hlavní součástí je kapitálový požadavek k úvěrovému riziku. Menší část tvoří tržní a operační rizika, jejichž podíl je dlouhodobě stabilní. Požadavky Pilíře 2 stanovené v rámci interního postupu pro hodnocení kapitálové přiměřenosti (ICAAP) a vyhodnocení rizik dohledovým orgánem (SREP) zachycují další rizika, která Pilíř 1 pro danou banku v plné míře nezohledňuje.[3]

… a dále jej doplňují kapitálové rezervy

CRD/CRR dále umožňují uplatnění kapitálových rezerv[4] jako nástroje makroobezřetnostní politiky (viz část 4.2). Posilují odolnost bankovního sektoru a ČNB je aktivně využívá od okamžiku, kdy to platná regulace umožňuje. Banky jsou tak povinny dodržovat souhrnné kapitálové požadavky obsahující nad rámec Pilíře 1 a Pilíře 2 též bezpečnostní kapitálovou rezervu (2,5 % od července 2014), rezervu ke krytí systémového rizika (1 až 3 % pro některé banky od října 2014) a proticyklickou kapitálovou rezervu (nulová výše od srpna 2014, 0,5 % od ledna 2017).

Kapitálový přebytek je po zohlednění všech složek požadavků významný…

Kapitálový přebytek oproti minimálním požadavkům Pilíře 1 dosahuje 238 mld. Kč, po zohlednění stávajících požadavků Pilíře 2 a kombinovaných kapitálových rezerv klesne na 109 mld. Kč (4,8 p.b. kapitálového poměru). Většina bank splňuje souhrnné požadavky Pilíře 1, Pilíře 2 a kapitálových rezerv (souhrnný kapitálový požadavek) s dostatečnou rezervou. Jedna banka se nachází na hranici souhrnného kapitálového požadavku, a u dalších dvou bank je přebytek menší než 2 p.b. kapitálového poměru (Graf III.3). U bank, které by nesplňovaly minimální výši pro ně platných kapitálových rezerv, vyžaduje CRD aktivaci opatření na zachování kapitálu.[5]

GRAF III.2

Struktura kapitálových požadavků v českém bankovním sektoru

(v %)

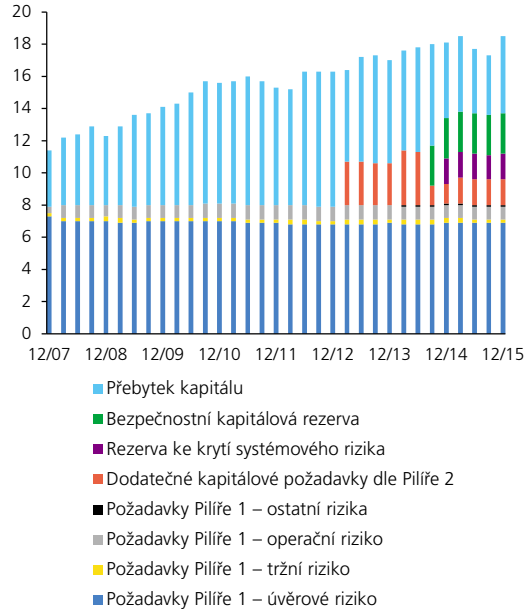

Pramen: ČNB
Pozn.: Z důvodu částečného překryvu požadavků bezpečnostní kapitálové rezervy s požadavkem Pilíře 2 jsou od července 2014 požadavky Pilíře 2 očištěny o požadavky vyplývající ze zátěžových testů prováděných pro účely dohledu.

GRAF III.3

Odchylky od minimálních kapitálových a pákových poměrů ke konci 2015

(osa y: odchylka pákového poměru v p.b.; osa x: odchylka celkového kapitálového poměru v p.b.)

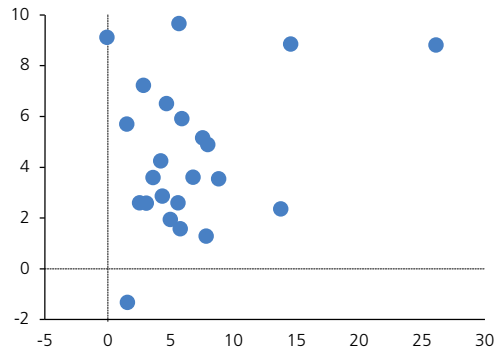

Pramen: ČNB
Pozn.: Minimální kapitálový poměr je dán součtem požadavků Pilíře 1, Pilíře 2 a kapitálových rezerv platných pro dané banky ke konci 2015. Pro minimální pákový poměr je předpokládán limit 3 %.

2 I přes skutečnost, že jedna z bank vyplatila mimořádnou dividendu a její kapitál poklesl o cca 15 mld. Kč.
3 Např. obchodní model, interní řízení a další aspekty likviditního a solventnostního rizika.
4 Stanovené jako % z celkového objemu rizikové expozice.
5 V plánu zachování kapitálu (dle vyhlášky 163/2014, §70, plán na obnovení kapitálu) by mělo být uvedeno, jakým způsobem se budou uplatňovat omezení týkající se rozdělování výnosů a jiná opatření, která hodlá banka přijmout pro zajištění úplného souladu s požadavky týkajícími se kapitálové rezervy, a nechat tento plán schválit příslušnými orgány (články 141 a 142 CRD).

GRAF III.4

Rizikové váhy, pákový poměr a velikost úvěrových expozic bank
(v %; pravá osa: v bil. Kč)

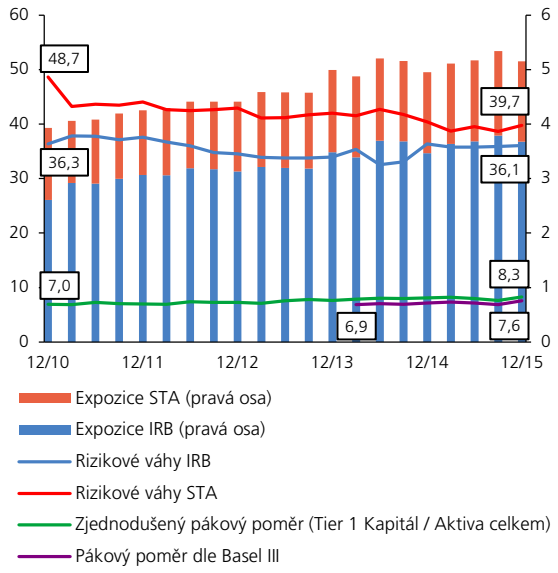

Pramen: ČNB
Pozn.: V porovnání s pákovým poměrem dle Basel III nebere zjednodušený pákový poměr v úvahu podrozvahové položky. Pro pákový poměr dle Basel III jsou dostupná data až od začátku roku 2014.

GRAF III.5

Rizikové váhy a velikost nejvýznamnějších úvěrových portfolií STA bank
(v %; pravá osa: v bil. Kč)

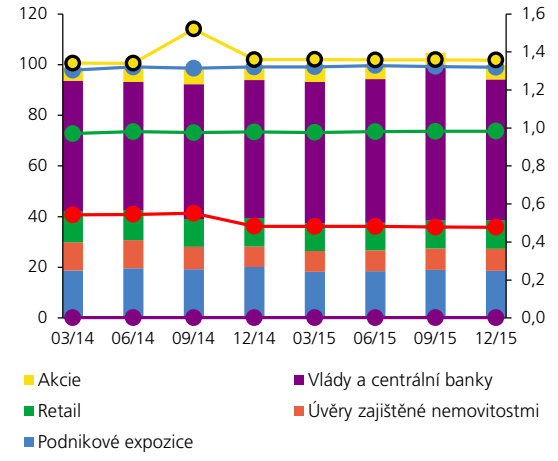

Pramen: ČNB
Pozn.: Značky spojené čárami udávají velikost rizikových vah pro jednotlivá úvěrová portfolia (levá osa). Výška sloupců udává velikost expozice (pravá osa). Barevné označení značek odpovídá barevnému označení sloupců.

… nemusel by však u některých bank postačovat v nepříznivé fázi ekonomického cyklu

Souhrnný dopad *Nepříznivého scénáře* zátěžových testů ČNB (viz část 3.2) na bankovní sektor ukazuje, že kapitálový poměr neklesá pod úroveň kapitálového požadavku podle Pilíře 1 a Pilíře 2 (celkového kapitálového požadavku). V individuálních případech však naznačuje, že některé banky nemusí být schopny udržovat požadovanou výši kapitálového požadavku podle Pilíře 1 a Pilíře 2 v *Nepříznivém scénáři* zátěžového testu. ČNB v rámci posuzování dostatečnosti kapitálu v procesu SREP bere výsledky zátěžových testů v úvahu. Interakci kapitálových požadavků Pilíře 1, Pilíře 2, kapitálových rezerv a zátěžových testů popisuje blíže část 4.2.4.

Souhrnný kapitálový požadavek určují zejména rizikové váhy

Pro stanovení kapitálových požadavků Pilíře 1 a kombinovaných kapitálových rezerv je rozhodující celkový objem rizikové expozice.[6] V podmínkách ČR ji určují zejména objemy rizikově vážených expozic pro úvěrové riziko. Z toho vyplývá zásadní význam posuzování, zda vývoj a současná úroveň rizikových vah používaných pro příslušné úvěrové expozice nezakládá rizika podhodnocení potřebné výše kapitálu.

Rizika mírně klesajícího trendu rizikových vah…

Od roku 2010 klesly agregátní rizikové váhy u bank používajících standardizovaný přístup ke stanovování rizikových vah (STA banky) o 9 p.b. na 39,7 %. U bank využívajících interní modely (IRB banky, 71 % expozic sektoru) pak mírně oscilovaly kolem úrovně 36 %. Ke konci roku 2015 byla celková hodnota úvěrových expozic 3,7 bil. Kč u IRB bank a 1,5 bil. Kč u STA bank (Graf III.4).

… vyvažuje růst pákového poměru bankovního sektoru

Příznivou skutečností je, že přes klesající trend souhrnných rizikových vah došlo ve sledovaném období k mírnému nárůstu pákového poměru sektoru (podíl kapitálu Tier 1 k rizikově neváženým expozicím).[7] Pokles agregátních rizikových vah tedy není doprovázen poklesem výše kapitálu bankovního sektoru. Ke konci roku 2015 dosáhla souhrnná úroveň pákového poměru 7,6 % a výrazně tak převýšila v EU předběžně zvažovaný limit pro účely regulace a dohledu ve výši 3 % (Graf III.4). U většiny bank je hodnota pákového poměru výrazně nad zvažovaným limitem, je však patrná značná heterogenita (Graf III.3). Některé banky se nacházejí blízko 3% hranice a jedna dokonce pod ní. Budoucí využití pákového poměru pro účely dohledu a regulace pak může působit jako prvek, který v těchto případech omezuje riziko nedostatečné výše kapitálu.[8]

6 Dle článku 92, odst. 3 CRR.
7 Definován dle Basel III. Výhodou tohoto ukazatele je jeho relativní jednoduchost a robustnost vůči případným snahám bank optimalizovat výpočet rizikových vah nebo omezené schopnosti predikovat potenciální rizika jednotlivých aktiv s dostatečnou přesností. K výpočtu jsou využita předběžná data z výkazu Pákový poměr LRS 10-4.
8 Více viz tematický článek Zprávy Pfeifer et. al.: *Role pákového poměru v kapitálové regulaci bankovního sektoru*.

Vývoj agregátních rizikových vah je určován převážně změnami ve struktuře celkových úvěrových expozic

Výsledky analýzy vývoje rizikových vah nejvýznamnějších úvěrových portfolií[9] v letech 2014 a 2015[10] ukazují jejich stabilitu u STA bank a nízkou variabilitu u IRB bank (Grafy III.5 a III.6). Pro obě skupiny bank tak platí, že změny v agregátních rizikových vahách byly v uvedeném období způsobeny především změnami struktury celkových úvěrových expozic, nikoli změnami rizikových vah u jednotlivých úvěrových portfolií. V případě STA bank lze pokles agregátních rizikových vah vysvětlit především mírně rostoucím podílem expozic vůči vládám a centrálním bankám, jejichž rizikové váhy jsou blízké nule. IRB banky obecně vykazují nižší rizikovou váhu pro obdobná úvěrová portfolia než STA banky (s výjimkou expozic vůči vládám a centrálním bankám).

Trvalou pozornost je třeba věnovat stanovování rizikových vah v IRB přístupu

Hlavními rizikovými charakteristikami, které v interních modelech IRB bank určují výši rizikových vah, jsou pravděpodobnost selhání expozice (PD) a ztrátovost ze selhání (LGD). Při dlouhodobě příznivém vývoji ekonomiky nebo nedostatečné robustnosti modelů vlivem nízké četnosti selhání a ztrát s ním spojených může nastat situace, kdy výše rizikových vah nemusí dostatečně obezřetně zachycovat míru rizika úvěrových expozic. Na tuto skutečnost reaguje také Basilejský výbor ve svých konzultačních dokumentech k této problematice (viz část 4.4.6). ČNB se otázce rizik interních modelů trvale věnuje.

Podíl úvěrů se selháním dále klesá a jejich kvalita se zlepšila…

Objem portfolia úvěrů se selháním, jeho očekávané ztráty a míra krytí opravnými položkami jsou významnými prvky hodnocení stavu a odolnosti bankovního sektoru.[11] Úvěrové riziko vyjádřené podílem úvěrů se selháním (NPL) na celkových úvěrech kleslo v roce 2015 o 0,6 p.b. a ke konci roku činilo 4,3 % (Graf III.7).[12] Klesající trend pokračuje již pátým rokem. Snížení podílu NPL bylo v roce 2015 dosaženo kombinací růstu objemu celkových úvěrů a absolutního poklesu objemu NPL.[13] V rámci rezidentských úvěrů klesl podíl NPL u domácností o 0,7 p.b. na 4,1 % a u nefinančních podniků o 1,0 p.b. na 5,4 %. V případě nerezidentských úvěrů se podíl NPL naopak zvýšil o 0,9 p.b. na 5,5 %. V roce 2015 došlo

9 Pokrývajících u IRB bank 98 % a u STA bank 90 % celkových úvěrových expozic. Nejvýznamnější úvěrová portfolia u IRB a STA bank se díky rozdílnému přístupu ke kategorizaci úvěrů plně neshodují.

10 V rámci jednotného evropského rámce COREP jsou detailní údaje pro jednotlivé typy expozic dostupné až od roku 2014.

11 Z analýzy úvěrového rizika bankovního sektoru jako celku byly vyřazeny Česká exportní banka (ČEB) a Českomoravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB). Důvodem je 100% vlastnictví těchto bank českým státem (a s tím související implicitní státní záruky za jejich závazky), jejich odlišný obchodní model a vyšší rizikovost a volatilita jejich úvěrového portfolia.

12 Údaj zahrnuje rezidentské i nerezidentské úvěry.

13 Pokles podílu NPL byl z části dosažen i díky odpisům těchto úvěrů z bilancí bank (kdy odpisovány jsou převážně ztrátové úvěry). Výše podílu odpisů NPL k celkovému objemu NPL v roce 2015 vzrostla o 5,9 p.b. na 14,3 %. Přísun nových NPL, vypočtený očištěním změny celkového objemu NPL o efekt odpisů, byl však v roce 2015 na stejné úrovni jako v roce 2014 a celkový objem NPL by v roce 2015 absolutně poklesl i bez výše zmíněného nárůstu odpisů těchto úvěrů.

GRAF III.6

Rizikové váhy a velikost nejvýznamnějších úvěrových portfolií IRB bank

(v %; pravá osa: v bil. Kč)

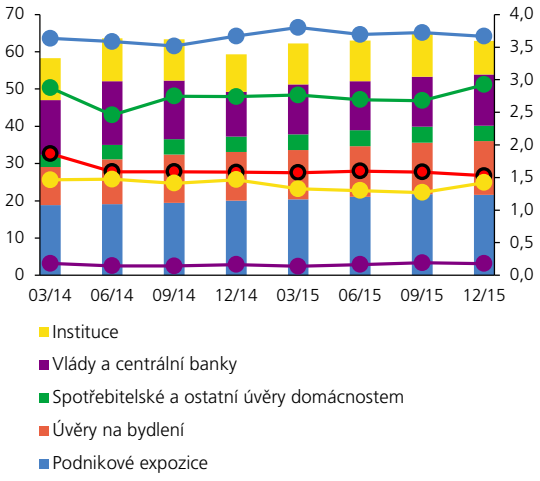

Pramen: ČNB

Pozn.: Značky spojené čárami udávají velikost rizikových vah pro jednotlivá úvěrová portfolia (levá osa). Výška sloupců udává velikost expozice (pravá osa). Barevné označení značek odpovídá barevnému označení sloupců.

GRAF III.7

Úvěry se selháním v českém bankovním sektoru

(v mld. Kč; pravá osa v %)

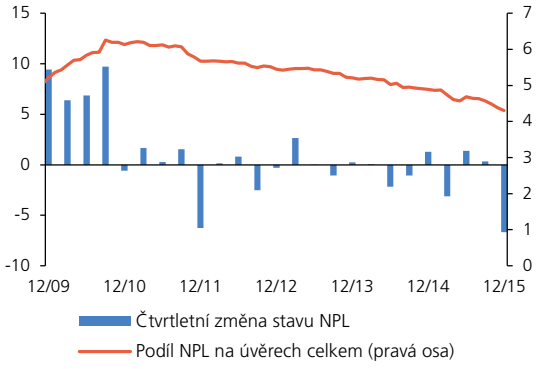

Pramen: ČNB

TAB. III.1

Struktura úvěrů se selháním

(v %)

	NPL dle kategorizace			
	Nestandardní	Pochybné	Ztrátové	NPL celkem
2011	32,4	13,8	53,8	100,0
2012	29,4	12,2	58,4	100,0
2013	27,7	12,2	60,2	100,0
2014	29,4	10,4	60,2	100,0
2015	32,5	9,5	58,0	100,0

Pramen: ČNB

GRAF III.8

Opravné položky a míra krytí úvěrů se selháním opravnými položkami
(v %)

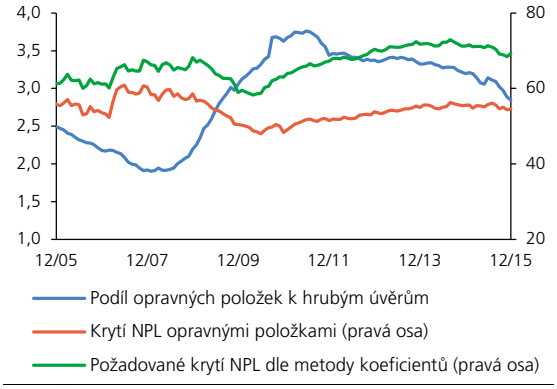

Pramen: ČNB

GRAF III.9

Potenciální podhodnocení úvěrů se selháním, rizikové úvěrové přísliby a záruky
(v mld. Kč; nefinanční podniky, rezidenti)

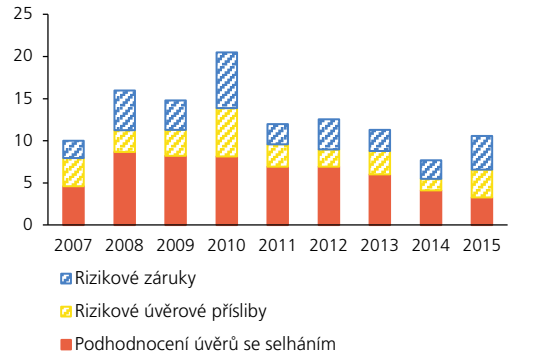

Pramen: ČNB
Pozn.: Podhodnocení úvěrů se selháním = objem úvěrů poskytnutých klientům, který není součástí kategorie úvěrů se selháním (NPL), ačkoliv existuje banka, která úvěry poskytnuté daným klientům do této kategorie již zařadila. Rizikové záruky/úvěrové přísliby = objem poskytnutých záruk a ručení/neodvolatelných úvěrových příslibů klientům, kteří mají u dané či jiné banky úvěr se selháním.

GRAF III.10

Rentabilita aktiv (RoA)
(v %)

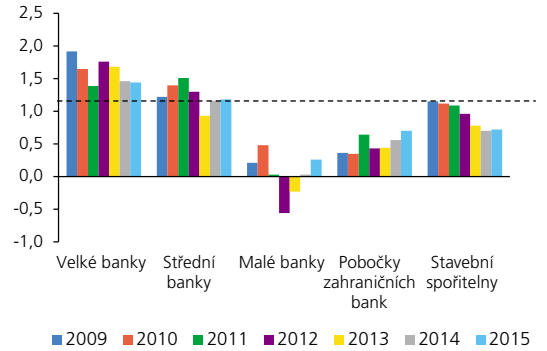

Pramen: ČNB
Pozn.: Klasifikace bank dle velikosti aktiv se vztahuje vždy k roku, ke kterému je hodnota ukazatele RoA reportována. Horizontální čára znázorňuje hodnotu RoA pro bankovní sektor jako celek za rok 2015.

k obratu dlouhodobého trendu růstu podílu NPL v nejhorší kategorii „ztrátové". Podíl NPL v kategorii „nestandardní" se zvýšil na úkor podílu NPL v obou horších kategoriích (Tab III.1). Trendy v portfoliu úvěrů se selháním tak lze označit převážně za příznivé.

… což je ale doprovázeno snížením úrovně krytí NPL

V průběhu roku 2015 kleslo celkové krytí úvěrů se selháním opravnými položkami o 1,2 p.b. na 54,3 % a jednalo se tak o první meziroční pokles tohoto indikátoru od roku 2010. Tento vývoj odráží pozorované zlepšení struktury NPL (Graf III.8). Díky zlepšení struktury NPL v roce 2015 pokleslo i jejich krytí teoreticky požadované dle zjednodušené metody koeficientů, v níž nejsou očekávané ztráty ze znehodnocení odhadovány na základě modelů, ale stanoveny dle vyhláškových koeficientů.[14] Ačkoliv se rozdíl mezi takto vypočítaným a skutečným krytím NPL snížil, činil ke konci roku 2015 stále 14,6 %. Výpočet však nezohledňuje míru zajištění NPL, která výši potřebných opravných položek snižuje.

Skryté rozvahové úvěrové riziko dále klesá…

V bilancích bank existují úvěry, které doposud nejsou kategorizovány jako úvěry se selháním, i když u nich může existovat zvýšené riziko nesplacení. Jedná se o úvěry klientům, kteří mají úvěr u více bank, přičemž některé banky již pohledávky za těmito klienty kategorizují jako úvěry se selháním, zatímco jiné banky úvěry těchto klientů stále vedou jako úvěry bez selhání. Takové úvěry představují možné podhodnocení výše NPL, tj. i úvěrového rizika v bilancích bank. S využitím dat CRÚ bylo na konci roku 2015 identifikováno podhodnocení výše NPL nefinančním podnikům (rezidentům) v objemu 3,3 mld. Kč (Graf III.9),[15] což představuje meziroční pokles o 20 %. Jedná se již o třetí meziroční pokles v řadě, jehož tempo výrazně převýšilo tempo celkového poklesu NPL. To naznačuje vyšší konzistentnost v kategorizaci úvěrů napříč bankami. I přes opakovaný pokles tvoří objem podhodnocení výše NPL u domácích nefinančních podniků stále asi 6,3 % objemu NPL. Při plné materializaci tohoto rizika by tak vzrostl podíl NPL nefinančním podnikům ke konci roku 2015 o 1,0 p.b. na 6,4 %.

… zatímco podrozvahové riziko narostlo

Za účelem měření úvěrového rizika plynoucího z podrozvahových položek byly s využitím dat CRÚ vypočteny tzv. rizikové záruky a rizikové úvěrové přísliby. Ty představují objem záruk a neodvolatelných úvěrových příslibů poskytnutých nefinančním podnikům, které mají u některé z bank úvěr zařazený do kategorie NPL. Úvěrové riziko podrozvahových položek v roce 2015 výrazně vzrostlo (o 104 % na 7,3 mld. Kč) a zastavil se tak jeho dlouhodobý pokles trvající od roku 2010. Při plné materializaci pod-

14 Dle vyhlášky 163/2014 §86 mohou banky stanovit ztráty ze znehodnocení pomocí i) diskontování očekávaných budoucích peněžních toků, ii) metody koeficientů nebo iii) statistických modelů. Metoda koeficientů spočívá v tom, že ztrátu ze znehodnocení stanovuje jako 1 % ze sledovaných, 20 % z nestandardních, 50 % z pochybných a 100 % ze ztrátových pohledávek. Koeficienty se však dle vyhlášky aplikují pouze na nezajištěnou část pohledávky, což v uvažované analýze nebylo možné učinit z důvodu nedostatečných informací ohledně hodnoty zajištění úvěrů se selháním.

15 Obdobná analýza pro segment domácností není z důvodu nedostupnosti dat možná.

hodnocení úvěrového rizika v rozvahách i podrozvahách bank by došlo k nárůstu podílu NPL nefinančním podnikům ke konci roku 2015 o 1,9 p.b. na 7,3 %.

Ziskovost bankovního sektoru zůstává nadále vysoká

Zisk bankovního sektoru za rok 2015 činil 66,9 mld. Kč a meziročně vzrostl o 6,1 %.[16] Zisk je rozhodujícím zdrojem kapitálu pro krytí kapitálových požadavků spojených s růstem úvěrových aktivit v dobách příznivého vývoje ekonomiky a prvotním zdrojem absorpce šoků případného nepříznivého vývoje. Domácí bankovní sektor je ziskový dlouhodobě a v mezinárodním srovnání převyšuje míra ziskovosti průměr zemí eurozóny.[17] Návratnost aktiv (RoA) dosáhla stejně jako v loňském roce 1,2 % (průměr za země EU v roce 2014 činil 0,2 %). Mezi skupinami bank však přetrvávají významné rozdíly (Graf III.10). Návratnost aktiv velkých a středních bank meziročně setrvala na úrovni 1,4 %, resp. 1,2 %. Příznivým signálem je pokračující nárůst ziskovosti malých bank, které zaznamenaly růst návratnosti aktiv o 0,2 p.b. na 0,3 %. Udržení úrovně ziskovosti stavebních spořitelen lze po dlouholetém klesajícím trendu označit rovněž za pozitivní.

Pokračuje pokles zisku z poplatků a provizí...

Negativně výši celkového zisku ovlivnil pokračující pokles zisku z poplatků a provizí, který trvá již čtvrtý rok v řadě. Pozitivní vliv na vývoj zisku měl zejména zisk z finančního přecenění a také mírný nárůst úrokového zisku (Graf III.11). Zisk z finančního přecenění rostl zejména u finančních aktiv určených k obchodování, převážně derivátů. Podíl provozních nákladů k celkovým provozním výnosům (cost-to-income) meziročně klesl o 1,5 p.b. na 44,3 %, přičemž průměr v EU činil k 3. čtvrtletí 59,8 %. Provozní efektivnost českého bankovního sektoru je tedy v mezinárodním srovnání vysoká a významně přispívá k jeho ziskovosti.

... i tlak na úrokový zisk, který vytváří klesající úroková marže

Pokles úrokových sazeb byl v posledních letech doprovázen snižováním klientských úrokových marží. Průměrná úroková marže ze stávajících úvěrů klesá již šestým rokem (Graf III.12). Nejrychlejším tempem meziročně klesají marže z nových spotřebitelských úvěrů. Pokles marží na historická minima pokračuje u nových úvěrů domácnostem na bydlení a úvěrů nefinančním podnikům (Graf III.13). Mírný meziroční nárůst úrokového zisku byl dán rostoucí úvěrovou aktivitou a poklesem úrokových nákladů. Ty meziročně klesaly výrazně rychleji (o 17,6 %) než úrokové výnosy (o 5,0 %). Lze očekávat, že rychlejší pokles úrokové marže z nových úvěrů (Graf III.12) spolu s omezeným prostorem pro budoucí výrazné snižování úrokových nákladů budou dále vytvářet tlak na úrokový zisk. Ten může snižovat pokračující růst objemu úvěrů, který nyní zvyšuje rizika pro finanční stabilitu (viz část 4.2.2).

16 Část zisku tuzemských bank tvoří i vyplacené dividendy jejich dceřiných společností. Jejich výše v roce 2014 činila 6,7 mld. Kč a v roce 2015 vzrostla na 8,1 mld. Kč. Pokud bychom nezahrnuli do výpočtu zisk z vyplacených dividend, ziskovost bankovního sektoru by meziročně vzrostla o 4,0 %.

17 Viz ČNB (2015): *Analýzy stupně ekonomické sladěnosti České republiky s eurozónou*, str. 102.

GRAF III.11

Vývoj klíčových komponent celkového zisku
(v mld. Kč)

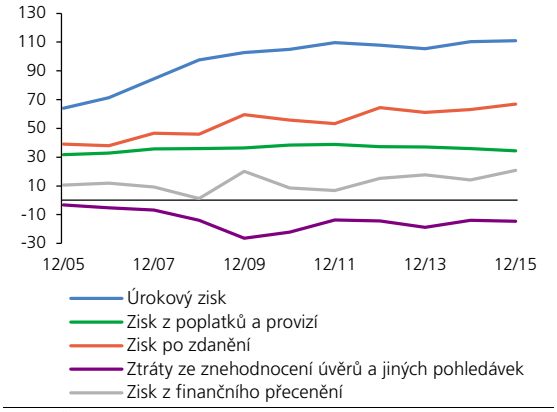

Pramen: ČNB

GRAF III.12

Vývoj klíčových komponent úrokového zisku
(v mld. Kč; pravá osa: v p.b.)

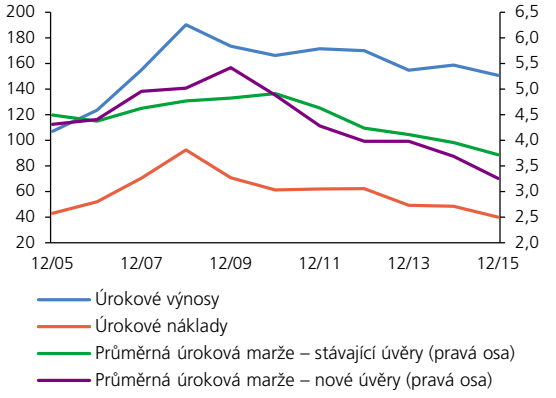

Pramen: ČNB
Pozn.: Marže je vypočítána jako rozdíl průměrné sazby z klientských úvěrů a klientských vkladů.

GRAF III.13

Úrokové marže bank z nových úvěrů
(v p.b.)

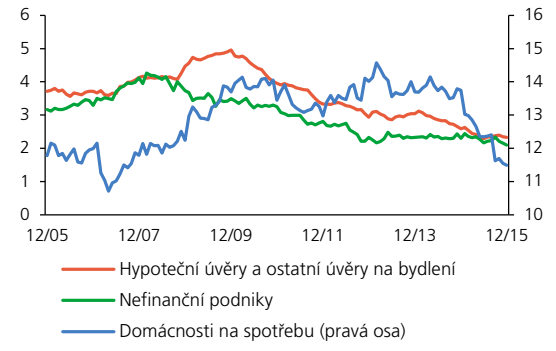

Pramen: ČNB, výpočty ČNB
Pozn.: Marže je vypočítána jako rozdíl průměrné sazby z klientských úvěrů pro dané sektory a průměrné klientské depozitní sazby. Položka nefinanční podniky nezahrnuje revolvingové úvěry a kreditní karty.

GRAF III.14

Meziroční změna objemu klientských (rezidentských) úvěrů, vkladů a sazeb
(v mld. Kč; pravá osa: v p.b.; k 31. 12. 2015)

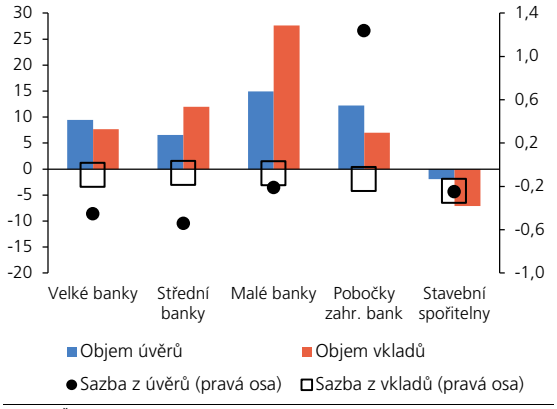

Pramen: ČNB
Pozn.: Do klientské kategorie jsou zahrnuty domácnosti a nefinanční podniky.

GRAF III.15

Vývoj splatnostního nesouladu klientských úvěrů a vkladů: netto rozvahová pozice
(v mld. Kč; vklady minus úvěry domácností a nefinančních podniků)

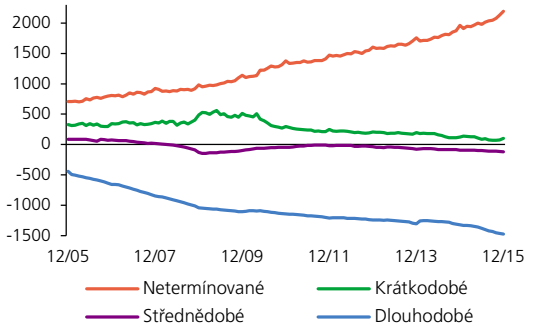

Pramen: ČNB
Pozn.: Krátkodobé vklady a úvěry jsou se splatností do 1 roku, střednědobé se splatností 1 až 5 let a dlouhodobé se splatností nad 5 let.

GRAF III.16

Likviditní ukazatele v čase
(v %)

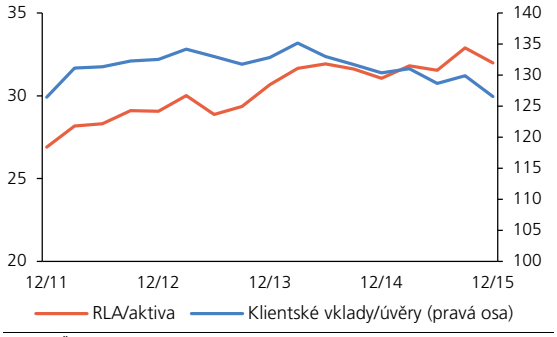

Pramen: ČNB
Pozn.: RLA = rychle likvidní aktiva. Poměr vkladů a úvěrů zahrnuje rezidenty i nerezidenty.

Růst klientských úvěrů je doprovázen růstem klientských vkladů

Klientské vklady (88 %) i úvěry (81 %) jsou nadále denominovány převážně v českých korunách. Většina přijatých vkladů (95 %) a poskytnutých úvěrů (88 %) je rezidentských. Objem klientských úvěrů poskytnutých rezidentům meziročně vzrostl o 128 mld. Kč (o 7,2 %), objem klientských vkladů o 157 mld. Kč (o 6,1 %). Nejvyšší tempo růstu úvěrů i vkladů zaznamenaly malé banky (Graf III.14). Objem úvěrů i vkladů stavebních spořitelen poklesl již třetím rokem v řadě. Dále pokračuje meziroční pokles úrokových sazeb jak z klientských úvěrů (o 0,38 p.b. na 4,2 %)[18], tak z klientských vkladů (o 0,15 p.b. na 0,47 %).

Zvyšující se podíl netermínovaných vkladů a dlouhodobých úvěrů prohlubuje rizika spojená se splatností transformací…

Klesající sazby z vkladů a preference rychle likvidních prostředků snižují podíl termínovaných vkladů na celkových vkladech domácností a nefinančních podniků. Nízké úrokové sazby z úvěrů zároveň vedou k vyššímu zájmu o dlouhodobé úvěry. Zatímco koncem roku 2005 byl podíl netermínovaných klientských vkladů na celkových klientských vkladech 48,5 %, koncem roku 2015 se tento podíl pohyboval už na úrovni 78,8 %. Podíl dlouhodobých klientských úvěrů na celkových klientských úvěrech vzrostl ve stejném období z 47,6 % na 72,5 %. Splatnostní nesoulad klientských úvěrů a vkladů se tedy i v důsledku nízkých úrokových sazeb významně prohlubuje (Graf III.15). Rizika spojená se splatnostní transformací lze omezit pomocí požadavku na čisté stabilní financování (NSFR), jehož minimální standard bude zaveden od roku 2018 (viz část 3.3).

… likviditní pozice bank však zůstává nadále dobrá

Bankovní sektor vykazuje dlouhodobě dobrou likviditní pozici s významným přebytkem vkladů nad poskytnutými úvěry. Poměr klientských vkladů k úvěrům meziročně poklesl o 3,9 p.b. na 126,5 % (Graf III.16). Podíl rychle likvidních aktiv k celkovým aktivům vzrostl o 0,9 p.b. na 32 %. Na jeho nárůst mělo vliv zejména meziroční navýšení hotovosti držené u ČNB o 33 %, které souvisí s jejími devizovými intervencemi a se zápornými výnosy českých státních dluhopisů. Likviditní rezerva, kterou mohou domácí banky využít v případě náhlého výskytu likviditního šoku i pro účely plnění nové likviditní regulace podle CRR (viz část 3.3), ponechává dostatečný prostor pro další rozvoj úvěrových aktivit.

U družstevních záložen došlo ke zpřísnění obezřetnostních pravidel…

V roce 2015 vstoupil v platnost zákon č. 333/2014 Sb., který reaguje na rizikovost segmentu družstevních záložen nastavením pravidel pro některé jejich činnosti. Nová legislativa váže zejména maximální objem klientských vkladů na objem členského příspěvku (tzv. pravidlo desetinásobku, účinné od poloviny roku 2015) a stanovuje omezení bilanční sumy jednot-

18 K jejich růstu došlo pouze v případě poboček zahraničních bank, za kterým však stála zejména přeměna jednoho z nebankovních subjektů na pobočku zahraniční banky.

livých záložen (max. 5 mld. Kč s účinností od roku 2018). Dále byly od roku 2015 zdvojnásobeny příspěvky do garančního fondu pojištění vkladů (nově 0,08 % objemu pojištěných vkladů) a stanovena minimální výše členského příspěvku (jeden tisíc Kč) i maximální výše úvěru pro členy (30 mil. Kč).

… a klesla jak dynamika růstu segmentu, tak jeho rizikovost

V roce 2015 došlo ke zpomalení růstu bilanční sumy segmentu družstevních záložen. Její meziroční nárůst ke konci roku činil 3,4 %, v absolutním vyjádření dosahovala 32,3 mld. Kč. Na straně pasiv tvořily 85 % tohoto objemu klientské vklady, jejich objem v roce 2015 vzrostl o 0,6 %. V následujících letech lze očekávat stagnaci či pokles objemu aktiv segmentu, a to vzhledem k nutnosti transformace záložen překračujících limit bilanční sumy (ty ke konci roku 2015 zahrnovaly 65 % celkových aktiv segmentu). Rizikovost segmentu zůstává v porovnání s bankami nadále vysoká, meziročně však poklesla. Podíl NPL se snížil o více než 5 p.b. na 24,6 %, vzrostl podíl likvidních aktiv, krytí úvěrů opravnými položkami, kapitálová přiměřenost měřená poměrem Tier 1 i agregátní rentabilita kapitálu (Tab. III.2). ČNB se segmentu a jeho rizikům nadále průběžně věnuje.

TAB. III.2

Vybrané ukazatele družstevních záložen ve srovnání s bankami
(v %; konec roku 2014 a 2015, družstevní záložny aktivní k 31. 12. 2015)

	2014		2015	
	Družst. záložny	Banky	Družst. záložny	Banky
Podíl klientských úvěrů se selháním	30,0	6,3	24,6	5,9
Podíl rychle likvidních aktiv na aktivech celkem	11,0	27,4	16,9	32,0
Krytí úvěrů se selháním opravnými položkami	18,4	47,6	20,4	46,3
Kapitálový poměr Tier 1	12,4	17,5	15,4	17,9
RoE	0,5	16,3	1,0	16,3

Pramen: ČNB
Pozn.: Likvidní aktiva jsou aktiva dle čl. 416 CRR. Případný nesoulad s hodnotami v ostatních částech kapitoly souvisí s odlišným přístupem k zahrnutí hodnot pro ČEB a ČMZRB.

3.1.2 POJIŠŤOVNY

Pojišťovací sektor zachovává svoji kapitálovou vybavenost a ziskovost…

Finanční stabilita českého pojišťovacího sektoru zůstává vysoká a jeho příspěvek k systémovému riziku nepatří aktuálně k významným (blíže k systémovému významu českých pojišťoven viz tematický článek[19] v této Zprávě). Ziskovost sektoru jako celku je relativně stabilní (13,3 % ROE, viz *NI.6 v tabulce indikátorů*) a solventnost vysoko nad regulatorním minimem 100 % (solventnostní poměr u životního pojištění 319 %, *NI.3* a u neživotního 338 %, *NI.4*).[20] Skladba finančního umístění je konzervativní, tvořená zejména dluhovými cennými papíry (cca 60 % aktiv), z nichž více než polovina jsou české státní dluhopisy (Graf II.15). Trh neživotního pojištění, který je úzeji spojen s vývojem hospodářského cyklu, dokonce zaznamenal v souvislosti s oživením české ekonomiky růst napříč produktovými segmenty (Grafy III.17 a III.18), zejména v pojištění související s provozem motorového vozidla.

GRAF III.17

Vývoj základních finančních ukazatelů v pojišťovacím sektoru
(v mld. Kč)

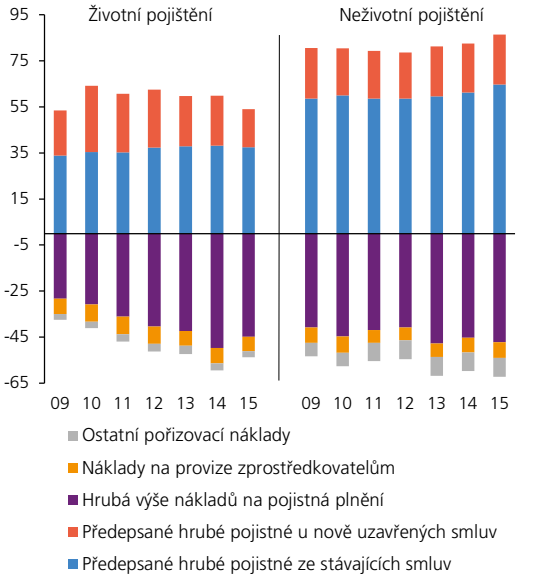

Pramen: ČNB
Pozn.: Údaje zahrnují pouze pojišťovny se sídlem v ČR aktivní k 30. 9. 2015.

… rizika spojená s prostředím nízkých výnosů přetrvávají…

V roce 2015 došlo ke znatelnému poklesu v celém odvětví životního pojištění (Graf III.17). U tradičních produktů životního pojištění došlo kromě dalšího postupného poklesu počtu pojistných smluv také k výraznému poklesu celkové výše placeného pojistného. V posledních letech je pro sektor životního pojištění zdrojem rizik přetrvávající prostředí nízkých sazeb. Dlouhodobě klesající výnosnost z kvalitních aktiv je nepříznivá

19 Dvořák, Hausenblas, Gronychová a Komárková (2016): *Může být český pojišťovací sektor zdrojem systémového rizika?*
20 Pokud není uvedeno jinak, zahrnují údaje v této části pojišťovny se sídlem v ČR včetně EGAP.

GRAF III.18

Hospodářský růst a trh neživotního pojištění v ČR
(v %)

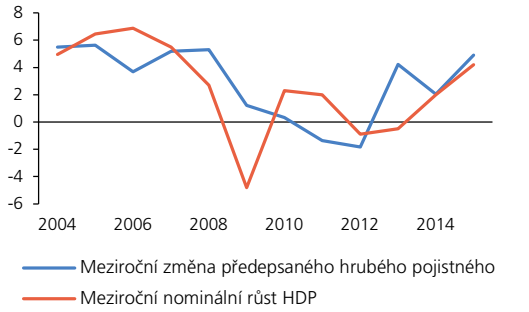

Pramen: ČNB, ČSÚ, Česká asociace pojišťoven
Pozn.: Údaje o výši předepsaného pojistného zahrnují všechny pojišťovny aktivní v ČR včetně poboček zahraničních pojišťoven.

GRAF III.19

Struktura expozic domácností vůči finančním subjektům
(v % celkových expozic domácností vůči finančním subjektům)

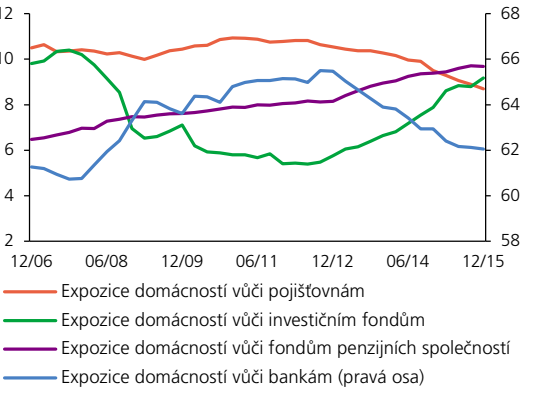

Pramen: ČNB
Pozn.: Expozice zahrnují rezidentské i nerezidentské finanční subjekty. V grafu nejsou zobrazeny expozice domácností vůči ostatním subjektům finančního sektoru: NZFA, nebankovním obchodníkům s CP, pomocným finančním institucím a centrální bance.

GRAF III.20

Srovnání poměru finančních aktiv investičních fondů a bank
(v % finančních aktiv bankovního sektoru)

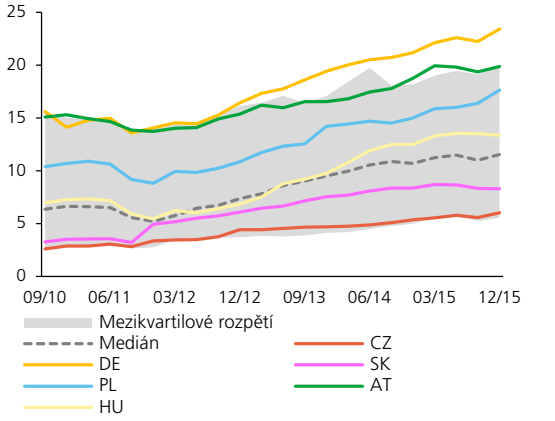

Pramen: ECB, výpočty ČNB
Pozn.: Šedá plocha představuje mezikvartilové rozpětí ze vzorku 23 zemí EU; BG, DK, HR, SE a UK nejsou zahrnuty z důvodu nedostupnosti dat.

zejména pro pojišťovny s dlouhodobými závazky ze životního pojištění s garantovanými výnosy. Pro omezení expozice vůči úrokovému riziku je pro životní pojišťovny klíčové dostatečně obezřetné nastavení technické úrokové míry oproti očekávané výnosnosti z finančního umístění a udržení nízkého splatnostního nesouladu technických rezerv a finančního umístění. Český pojišťovací sektor také již delší dobu omezuje nabídku těchto tradičních pojistných produktů a zaměřuje se spíše na produkty s vyhlašovanou garancí a na produkty investičního životního pojištění, kde je nositelem investičního rizika pojistník. Průměrná durace závazků ze životního pojištění většiny českých pojišťoven navíc příliš nepřevyšuje duraci aktiv sloužících k jejich krytí (obojí se v průměru blíží 7 letům, viz Graf 2 ve zmíněném tematickém článku). Střednědobá rizika pro životní pojišťovny však představuje současný klesající trend výnosnosti kvalitních aktiv (viz část 2.1), která tvoří převážnou část finančního umístění pojišťoven. Na sekundárním trhu českých státních dluhopisů klesla výnosnost do záporných hodnot až do splatnosti 6 let a na primárním trhu se snižuje nabídka dluhopisů s kladnou výnosností.

… a budou testována pomocí zátěžového testu EIOPA

Odolnost domácího pojišťovacího sektoru vůči rizikům, včetně výše uvedených, je pravidelně posuzována pomocí zátěžových testů prováděných ve spolupráci ČNB a jednotlivých pojišťoven. V roce 2016 nebude ČNB realizovat vlastní zátěžový test, neboť bude probíhat zátěžový test EIOPA 2016. Toho se zúčastní domácí pojišťovny, které se dříve účastnily zátěžových testů prováděných ČNB. Test se uskuteční na základě dvou scénářů definovaných EIOPA s tím, že ze strany ČNB bude doplněn o dodatečný zátěžový scénář zohledňující specifika českého pojistného trhu. Vzhledem k načasování zátěžového testu EIOPA 2016 dojde ke změně komunikace agregovaných výsledků testu. Agregované výsledky nejsou součástí této Zprávy, ale budou zveřejněny na stránkách ČNB pod složkou Finanční stabilita / Zátěžové testy.

3.1.3 NEBANKOVNÍ FINANČNÍ SEKTOR KROMĚ POJIŠŤOVEN

V českém finančním sektoru roste role institucionálních investorů…

V posledních letech dochází ke změnám v relativní významnosti jednotlivých segmentů finančního sektoru. Podstatně narůstá objem prostředků investovaných domácnostmi do investičních fondů a fondů penzijních společností, které tak zvyšují svůj podíl na celkových finančních aktivech domácností (Graf III.19). Objem prostředků domácností v investičních fondech meziročně vzrostl o 24,5 % na 333 mld. Kč, v případě fondů penzijních společností došlo k nárůstu o 10,4 % na 351 mld. Kč. To převyšuje dynamiku růstu vkladů domácností u bank (5,5 %) i změnu objemu prostředků domácností umístěných v pojistných produktech (meziroční pokles o 2 %). Kromě domácností se investiční fondy stávají důležitějšími v portfoliích pojišťoven a fondů samotných.

… prostředí nízkých úrokových sazeb podporuje přesun investičních rizik na domácnosti

Zmíněný trend nárůstu významu investičních produktů je možné částečně vysvětlit poklesem úrokových sazeb z vkladů (Graf III.14), který motivuje

ekonomické subjekty k hledání výnosnějších umístění svých aktiv (viz část 2.1).[21] Dochází tak k částečnému přesunu rizika ztráty hodnoty finančního umístění z finančního sektoru na domácnosti. Na jednu stranu tento posun snižuje koncentraci rizik (zvyšuje diverzifikaci), na druhou stranu může přinášet rizika nová.

Podstatný podíl investovaných prostředků je umístěn do zahraničních investičních fondů

Význam investičních fondů v ČR stále patří mezi nejmenší v rámci EU. Objem aktiv domácích investičních fondů ve srovnání s aktivy bankovního sektoru je výrazně nižší než na Slovensku nebo v Maďarsku (Graf III.20). Zároveň je však významná role zahraničních investičních fondů. Ty si udržují přibližně 50% podíl na celkových investicích rezidentů v investičních fondech (Graf III.21). Významné expozice vůči nerezidentským fondům udržují zejména institucionální investoři (pojišťovny a tuzemské investiční fondy). Oproti tomu podíl zahraničních fondů na celkovém objemu prostředků domácností umístěných v investičních fondech má mírně klesající trend a ke konci sledovaného období dosahuje úrovně 39 %. Umístění prostředků v zahraničních fondech vystavuje investory zvýšené citlivosti na situaci globálních finančních trhů (viz část 2.1).

Investiční fondy drží významný objem likvidních aktiv

V případě nepříznivého tržního vývoje jsou investiční fondy vystaveny riziku nárůstu počtu žádostí investorů o výstup z fondu. Fondy na existenci tohoto rizika reagují držbou významného objemu likvidních aktiv. Podíl rychle likvidních aktiv na celkových aktivech fondů se ke konci roku 2015 meziročně snížil o 3 p.b. na úroveň 30 %. Hlavní příčinou tohoto snížení je relativní pokles významu státních dluhopisů v aktivech investičních fondů, zejména ve prospěch zahraničních aktiv (viz části 2.1 a 3.1.4). Riziko výstupu z fondu není pro finanční stabilitu v současnosti zásadní. Společně s růstem objemu aktiv investičních fondů se však jeho význam může zvyšovat.

Význam fondů penzijních společností dále roste

Celková aktiva spravovaná penzijními společnostmi pokračují v růstu (Graf III.22). Mírně se snižující počet klientů (od června 2013 poklesl o 8,5 % na 4,6 mil.) je vyvažován rostoucí průměrnou výší úložky klientů (z 559 Kč měsíčně v roce 2013 na 620 Kč v roce 2015). Role fondů penzijních společností při zajišťování úspor na stáří je však stále poměrně nízká (Graf III.23) a trend růstu úložek i aktiv fondů bude proto pravděpodobně pokračovat. Rostoucí objem úspor v transformovaných fondech, představujících nejvýznamnější typ fondů[22], zvyšuje rizika pro penzijní společnosti, které v nich klientům poskytují garanci nezáporného zhodnocení. V případě nepříznivého tržního vývoje by totiž byly penzijní společnosti nuceny krýt vyšší objem závazků vlastními zdroji. Ke snížení tržních rizik naopak přispěla legislativní změna umožňující navýšit portfolio

GRAF III.21

Podíl nerezidentských aktiv v rozvahách investorů
(v %)

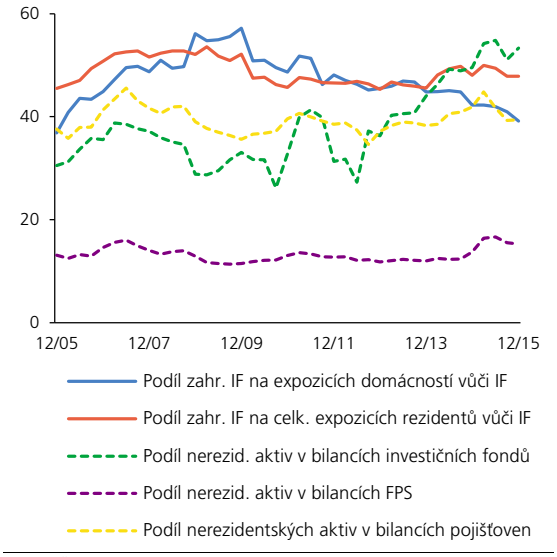

Pramen: ČNB
Pozn.: IF = investiční fondy, FPS = fondy penzijních společností.

GRAF III.22

Aktiva fondů penzijních společností a jejich umístění
(v mld. Kč)

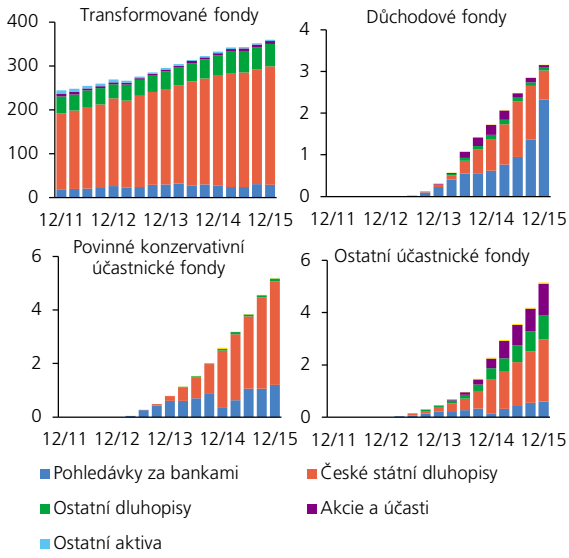

Pramen: ČNB

21 Příčin relativního růstu významu institucionálních investorů je však více. Do určité míry jde o přirozený proces doprovázející nárůst bohatství ekonomických subjektů a související ochotu umísťovat část úspor do rizikovějších aktiv.
22 Transformované fondy představují 96 % celkových aktiv fondů penzijních společností.

GRAF III.23

Vliv penzijního připojištění na příjmy v důchodu při různém zhodnocení aktiv ve fondech
(v Kč měsíčně, v mzdové úrovni roku 2015)

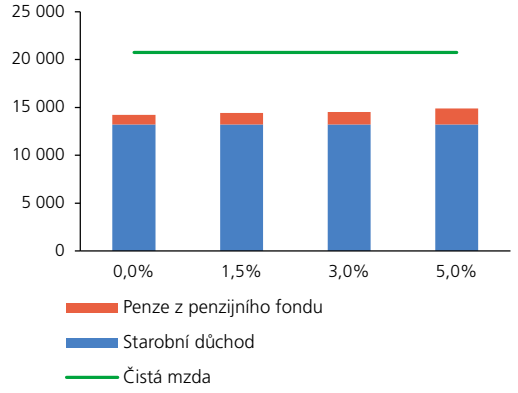

Pramen: ČNB
Pozn.: Výpočet vychází ze situace průměrného klienta penzijní společnosti (věk 50 let, naspořená částka 80 000 Kč, ukládá 620 Kč měsíčně, zaměstnavatel přispívá 130 Kč měsíčně) a průměrné hrubé mzdy 26 400 Kč. Předpokládá se mzdová inflace 2 % a stávající státní podpora v reálném vyjádření. V momentu odchodu do důchodu v 65 letech účastník vybírá naspořenou částku, ukládá ji za 1 % a každý měsíc vybírá pevnou částku až do své smrti v 80 letech. „Penze z penzijního fondu" je maximální velikost tohoto výběru.

GRAF III.24

Půjčky nebankovních zprostředkovatelů financování aktiv
(stav úvěrů v mld. Kč; pravá osa: v %)

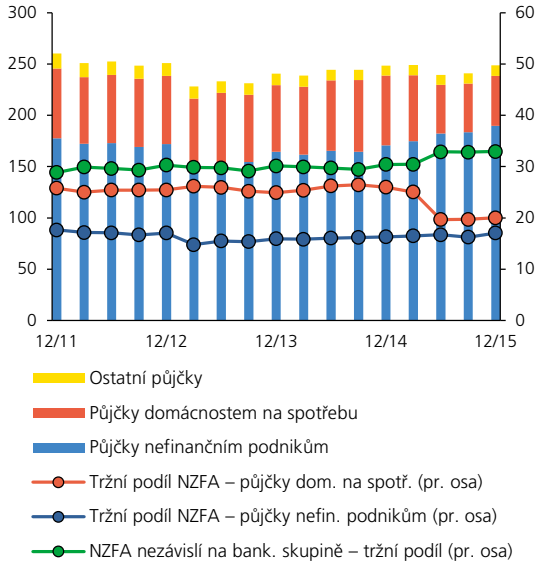

Pramen: ČNB
Pozn.: Tržní podíl NZFA je vztažen k celkovým úvěrům rezidentům poskytnutým dohromady bankami a nebankovními zprostředkovateli. Tržní podíl nezávislých NZFA je vztažen pouze k úvěrům rezidentům poskytnutým všemi NZFA.

státních dluhopisů držené do splatnosti, které není tržně přeceňováno, z původních 30 % až do výše 35 % majetku transformovaného fondu. Stabilita penzijních společností je pravidelně posuzována ČNB prostřednictvím zátěžových testů (viz část 3.2).

Dochází k zániku druhého penzijního pilíře

V roce 2016 dochází k zániku důchodových fondů tvořících tzv. druhý penzijní pilíř. Kolem 3 mld. Kč naspořených prostředků si bude moci více než 84 000 klientů nechat vyplatit nebo převést do jiných fondů penzijních společností včetně transformovaných. Očekává se proto úsilí mateřských skupin penzijních společností tyto klienty udržet. V rámci třetího penzijního pilíře mohou noví klienti vstupovat pouze do účastnických fondů, které ovšem nenabízejí zákonnou garanci nezáporného zhodnocení[23] a mají obecně rizikovější profil než transformované fondy působící podle dřívější legislativy (Graf III.22).

Objem úvěrů poskytnutých nebankovními zprostředkovateli se nezměnil…

Segmentu nebankovních zprostředkovatelů financování aktiv (NZFA) dominují subjekty poskytující leasingové financování (více než 80 % aktiv segmentu). Dále jsou zde zahrnuty faktoringové společnosti a ostatní poskytovatelé úvěrů – zejména spotřebitelských úvěrů domácnostem. Celkový objem poskytnutých úvěrů se meziročně téměř nezměnil a ke konci roku činil 249 mld. Kč (Graf III.24). V rámci segmentu NZFA však narostl význam půjček nefinančním podnikům, které meziročně vzrostly o 19 mld. Kč na 190 mld. Kč. NZFA tak zároveň zvýšily svůj podíl na celkovém trhu úvěrů nefinančním podnikům, který poprvé od roku 2012 přesáhl 17 %. Úvěry domácnostem na spotřebu naopak meziročně klesly o 19,3 mld. Kč na 48,9 mld. Kč, což vedlo k meziročnímu poklesu tržního podílu NZFA v tomto segmentu o 5,9 p.b. na 20 %.[24]

… kvalita úvěrů zůstává na příznivé úrovni

Míra nesplácení úvěrů NZFA je na agregátní úrovni vyšší než v případě bankovních subjektů. Zajištěná povaha úvěrů z finančního leasingu se projevuje zejména na kvalitě úvěrů nefinančním podnikům. Tříměsíční míra defaultu těchto úvěru dlouhodobě klesá a přibližuje se tak rizikovosti srovnatelných bankovních úvěrů. V případě úvěrů domácnostem je míra defaultu v porovnání s bankami přibližně dvojnásobná, stabilně se pohybuje okolo 3 % (Graf III.25).

23 Byť penzijní společnosti svým klientům podobnou garanci mnohdy nabízejí po splnění určitých podmínek z vlastní inciativy.
24 Tento pokles byl z podstatné části ovlivněn přeměnou jednoho ze subjektů poskytujících úvěry domácnostem na pobočku zahraniční banky. Po očištění o vliv této přeměny meziročně poklesl objem úvěrů NZFA domácnostem na spotřebu o 2,3 mld. Kč a podíl NZFA na trhu těchto úvěrů o 0,7 p.b.

3.1.4 PROPOJENOST FINANČNÍHO SEKTORU

Vzájemné vztahy segmentů finančního sektoru nezesilují systémová rizika

Propojenost finančního sektoru zásadně ovlivňuje důsledky nepříznivých šoků, kterým může být finanční sektor vystaven. Propojenost zahrnuje dvě důležité oblasti: bilanční propojenost subjektů a existenci společných expozic. Bilančně jsou segmenty finančního sektoru propojeny prostřednictvím expozic v podobě vkladů, úvěrů, majetkových účastí i dalších instrumentů. Případné zesilování bilančního propojení ve finančním sektoru by mohlo posilovat strukturální složku systémového rizika a vést ke zvýšenému riziku přenosu finančního napětí mezi jednotlivými segmenty. Objem a vývoj úvěrové provázanosti zejména bankovních skupin však ukazuje, že strukturální složka systémového rizika se v posledních letech nezvyšuje. Existence významných společných expozic vede k riziku současného dopadu případného nepříznivého šoku spojeného s těmito expozicemi na větší počet segmentů finančního sektoru. To má za důsledek nárůst systémových dopadů takovýchto šoků. Společné expozice existují ke konci sledovaného období zejména ve vztahu k veřejnému sektoru a nerezidentům.

Bilanční propojenost hlavních segmentů českého finančního sektoru se nemění

Nejdůležitějším článkem bilanční propojenosti mezi českými finančními subjekty jsou české banky, vůči kterým mají všechny segmenty finančního trhu[25] agregátní pohledávky ve formě vkladů i jiných instrumentů (zejména dlouhodobých dluhových cenných papírů). Jedná se o přirozenou expozici, která vychází z potřeby subjektů uchovávat část prostředků v dostatečně likvidní formě, zároveň jde o vhodný nástroj pro diverzifikaci portfolií. Kromě expozic v bankách je významným aspektem propojenosti držba investičních podílových listů bankami, pojišťovnami a investičními fondy samotnými, a expozice vůči ostatním finančním zprostředkovatelům (Graf III.26). Podíl vzájemných aktivních i pasivních expozic jednotlivých segmentů finančního sektoru je stabilní a nepřesahuje jednu čtvrtinu finančních aktiv či pasiv jednotlivých segmentů. Výjimkou jsou ostatní finanční zprostředkovatelé, u nichž více než 40 % zdrojů pochází z finančního sektoru, převážně formou dlouhodobých půjček a účastí bank v rámci konsolidačních celků (Graf III.27). Významná přítomnost reálného sektoru, centrální banky a nerezidentů v bilancích finančních subjektů snižuje riziko přenosu a znásobení nepříznivých šoků napříč finančním sektorem.

Zásadně se nemění provázanost domácích bankovních skupin…

Provázanost domácích bankovních skupin nedoznala meziročně významných strukturálních změn. Banky se poprvé od roku 2008 vrátily do pozi-

25 Jednotlivé segmenty zde představují banky, pojišťovny, investiční a penzijní společnosti a fondy a ostatní finanční zprostředkovatelé (zejména nebankovní zprostředkovatelé financování aktiv a nebankovní obchodníci s cennými papíry). V rámci popisu bilanční propojenosti není uvažována centrální banka, nerezidenti a kaptivní instituce. Ty svou povahou nepředstavují subjekty, jejichž prostřednictvím by mohl probíhat případný přenos finančního šoku.

GRAF III.25

3M míra defaultu úvěrů poskytnutých úvěrovými institucemi
(v %)

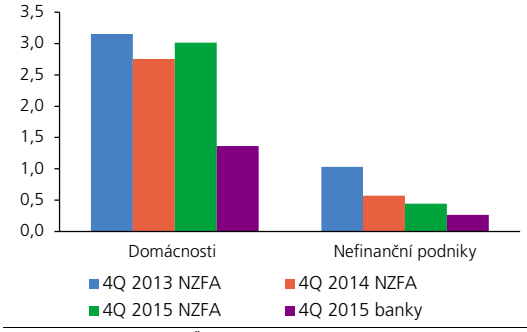

Pramen: CBCB, CNCB, SOLUS, ČNB
Pozn.: Míra defaultu úvěrů poskytnutých NZFA domácnostem je spočtena jako průměr z dat z NRKI a SOLUS. Pro úvěry nefinančním podnikům je využit pouze NRKI.

GRAF III.26

Vzájemné bilanční expozice finančních subjektů
(v % finančních aktiv jednotlivých segmentů k 31. 12. 2015)

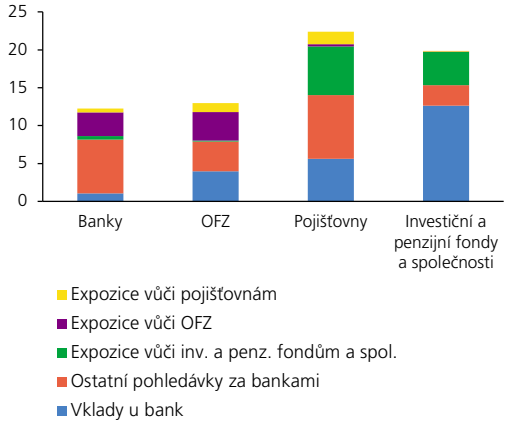

Pramen: ČNB
Pozn.: Segment ostatních finančních zprostředkovatelů (OFZ) zahrnuje nebankovní zprostředkovatele financování aktiv a nebankovní obchodníky s cennými papíry.

GRAF III.27

Podíl expozic vůči tuzemským finančním protistranám
(v % finančních aktiv a pasiv jednotlivých segmentů)

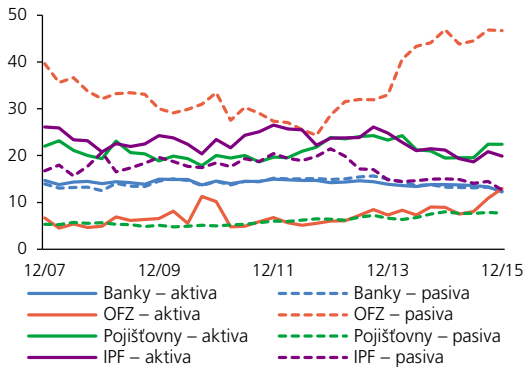

Pramen: ČNB
Pozn.: IPF = Investiční a penzijní fondy a společnosti. Segment ostatních finančních zprostředkovatelů (OFZ) zahrnuje zejména nebankovní zprostředkovatele financování aktiv a nebankovní obchodníky s cennými papíry.

GRAF III.28

Úvěrová provázanost v rámci domácích bankovních skupin
(v % regulatorního kapitálu domácích mateřských bank)

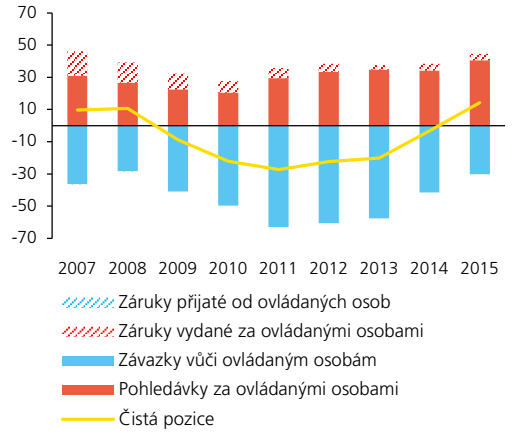

Pramen: Povinné informace k uveřejnění podle vyhlášky 123/2007 a vyhlášky 163/2014
Pozn.: Graf znázorňuje agregátní propojenost největších domácích bank, tj. České spořitelny, ČSOB, Komerční banky a Raiffeisenbank. Unicredit Bank je zahrnuta pouze v obdobích, kdy ovládala subjekty.

GRAF III.29

Hrubá a upravená expozice vůči mateřské skupině
(v %; expozice k regulatornímu kapitálu)

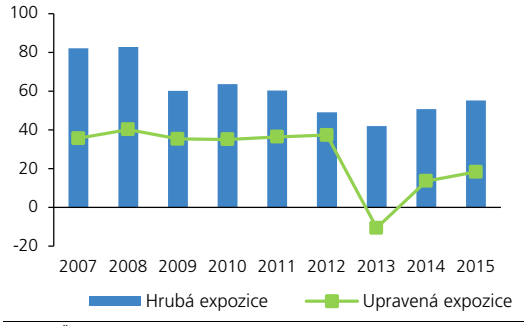

Pramen: ČNB
Pozn.: Graf zachycuje agregátní expozici pěti největších bank v ČR, které mají zahraniční matky v eurozóně. Hrubá expozice zahrnuje zejména pohledávky ve formě poskytnutých úvěrů mateřské skupině, pohledávky z derivátových operací a jiných podrozvahových položek v rámci investičního i obchodního portfolia. Upravená expozice = hrubá expozice minus závazky v podobě přijatých vkladů či úvěrů od zahraniční mateřské banky. Hodnoty v grafu nezohledňují případné zajištění. V případě, že banka nevykazovala v některém období expozice vůči zahraniční matce, není v tomto období do výpočtu zahrnuta.

GRAF III.30

Čistá pozice bankovního sektoru vůči zahraničí
(v mld. Kč)

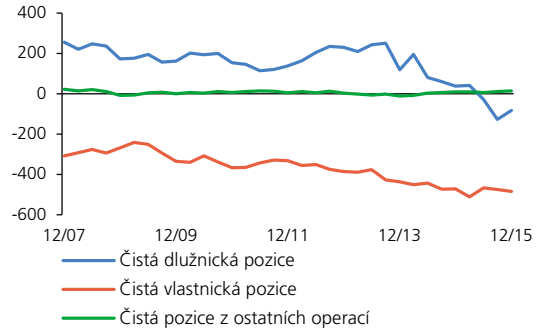

Pramen: ČNB

ce čistého věřitele svých domácích skupin (Graf III.28). Pohledávky za ovládanými subjekty vzrostly o 28 mld. Kč na 118 mld. Kč. V rámci svých bankovních skupin jsou největší banky v pozici věřitele zejména ve vztahu k nebankovním zprostředkovatelům financování aktiv. Tyto pohledávky meziročně vzrostly o 14,4 mld. Kč a činí 80,3 % celkových pohledávek vůči ovládaným subjektům. V průběhu roku 2015 naopak pokračoval pokles výše závazků vůči ovládaným subjektům (meziročně o 21 mld. Kč na 88 mld. Kč). Tyto závazky jsou tvořeny převážně přijatou přebytečnou likviditou dceřiných stavebních spořitelen.

… banky zůstávají čistým věřitelem zahraničních matek…

Agregátní hrubá expozice největších českých bank vůči zahraničním matkám meziročně vzrostla o 4,4 p.b. na 55,1 % regulatorního kapitálu. Také závazky vůči matkám v průběhu roku 2015 rostly, nicméně pomalejším tempem. Banky tak nadále zůstávají čistým věřitelem svých mateřských skupin (Graf III.29).

… ve vztahu k nerezidentům se banky dostaly do pozice čistého dlužníka

Čistá pozice bankovního sektoru ve vztahu k nerezidentům pokračovala v sestupném trendu. Čistá dlužnická pozice se meziročně snížila o 121 mld. Kč na -83 mld. Kč. V průběhu roku 2015 se tedy bankovní sektor stal čistým dlužníkem zahraničních subjektů (Graf III.30). Tento vývoj je způsoben zejména nárůstem vkladů zahraničních subjektů v tuzemských bankách v souvislosti s kurzovým závazkem. Čistá vlastnická pozice meziročně poklesla o 13 mld. Kč a ke konci sledovaného období tak dosahovala -474 mld. Kč. Pozice z ostatních operací (zejména finanční deriváty) zůstává dlouhodobě vyrovnaná.

Z hlediska společných expozic dominuje vládní sektor a u institucionálních investorů i zahraniční umístění

Významnou součástí expozic finančních institucí jsou české státní dluhopisy. Přestože jejich relativní význam v bilancích neroste, úrokové riziko se zvyšuje v souvislosti s rostoucí držbou českých státních dluhopisů nerezidenty (viz část 2.1). Rizika související se svrchovanými expozicemi ČNB monitoruje s využitím zátěžového testu veřejných financí (viz část 3.4). Nízké výnosy z českých státních dluhopisů zároveň motivují institucionální investory k hledání investičních alternativ. Důsledkem je růst podílu nerezidentských aktiv v bilancích investorů, a to zejména v případě investičních fondů (Graf III.21). Vystavení zahraničním šokům spojeným s poklesem cen zahraničních aktiv s sebou nese rizika ztrát institucionálních investorů i domácností a likviditní rizika pro investiční fondy.

3.2 ZÁTĚŽOVÉ TESTY SOLVENTNOSTI BANK A PENZIJNÍCH SPOLEČNOSTÍ

Provedené zátěžové testy dokládají vysokou odolnost bankovního sektoru vůči zvoleným scénářům nepříznivého vývoje. Banky disponují vysokým kapitálovým polštářem, který umožňuje absorbovat negativní šoky a udržet celkový kapitálový poměr dostatečně vysoko nad 8% regulatorní hranicí i v případě velmi zátěžového scénáře. Sektor penzijních společností je dlouhodobě citlivý na volatilitu úrokových sazeb. Pokles cen českých státních dluhopisů by se za určitých okolností mohl nepříznivě odrazit na jeho ziskovosti a solventnosti.

Zátěžové testy jsou založeny na *Nepříznivém scénáři* rozšířeném o další citlivostní analýzy

Pro zhodnocení odolnosti bank a penzijních společností byly provedeny makrozátěžové testy, které využívají *Základní scénář* nejpravděpodobnějšího budoucího vývoje a hypotetický *Nepříznivý scénář*. Ten předpokládá silný a déletrvající pokles ekonomické aktivity v ČR, který je doprovázen propadem ekonomiky do deflace (viz část 2.1). Vývoj reprezentovaný *Nepříznivým scénářem* je rozšiřován o další citlivostní analýzy, které zesilují jeho dopady a umožňují tak posoudit odolnost sektorů vůči případným relevantním rizikům.

Metodika zátěžových testů bank se pravidelně aktualizuje

V zátěžových testech nedošlo k zásadní metodické změně. Tradičně byly parametry testu zpřesněny prostřednictvím satelitních modelů, které byly znovu odhadnuty na nejnovějších časových řadách. Tak jako v loňské Zprávě byly testy bankovního sektoru provedeny na datech ke konci 1. čtvrtletí roku 2016.[26] Nově byla přidána citlivostní analýza týkající se dopadu hypotetických ztrát z operačního rizika.

V *Základním scénáři* stagnují úvěrová rizika a pokračuje pokles ziskovosti sektoru

Zátěžové testy patří tradičně mezi důležité nástroje pro hodnocení odolnosti bankovního sektoru vůči potenciálním rizikům ohrožujícím stabilitu českého finančního sektoru. Pozornost je věnována zejména úvěrovému riziku, které je v domácím bankovním sektoru nejpodstatnější. Jeho vývoj úzce souvisí s vývojem v sektoru domácností a podniků. Ekonomický růst se v *Základním scénáři* projevuje vyšší schopností domácností i podniků splácet své dříve přijaté závazky, tj. sníženou úrovní úvěrového rizika (viz části 2.2 a 2.3). Míra defaultu, klíčový ukazatel úvěrového rizika, setrvává na nízkých hodnotách, a to jak v sektoru nefinančních podniků, tak domácností (Tab. III.3). Déletrvající prostředí nízkých úrokových sazeb snižuje tradiční úrokové výnosy bank. Vzhledem k očekávanému vývoji úrokových sazeb se v *Základním scénáři* předpokládá v letech 2016 a 2017

TAB. III.3

Vývoj klíčových proměnných v jednotlivých scénářích
(průměrné hodnoty pro uvedené roky)

	Skutečnost	*Základní scénář*			*Nepříznivý scénář*		
	2015	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Makroekonomický vývoj							
HDP (mzr. %)	4,3	2,3	3,4	3,5	-2,7	-3,3	-0,7
Inflace (%)	0,3	0,4	1,9	2,2	-0,6	-4,6	-0,5
Nezaměstnanost (%)	5,1	4,4	4,3	4,1	5,3	7,7	9,8
Růst nominálních mezd (%)	3,4	4,0	5,2	4,7	-1,7	-11,7	-2,9
Efektivní růst HDP eurozóny (%)	2,0	2,1	2,0	2,0	0,6	-2,0	-1,0
Růst úvěrů (%)							
Celkem	5,5	6,8	7,2	8,2	2,7	-4,1	-4,2
Podniky	5,9	7,4	7,8	8,5	3,3	-6,2	-4,8
Domácnosti	5,8	7,3	8,6	9,7	3,4	-1,8	-3,0
Míry defaultu (PD, %)							
Podniky	1,2	1,1	1,1	1,1	3,7	5,2	4,8
Úvěry na bydlení	2,2	2,0	2,0	2,2	4,4	5,1	5,8
Spotřebitelské úvěry	5,5	5,3	5,5	6,0	9,8	11,4	11,6
Ztrátovost ze selhání (LGD, %)							
Podniky	45,0	45,0	45,0	45,0	54,9	58,4	53,5
Úvěry na bydlení	22,0	22,0	22,0	22,0	25,4	39,1	42,6
Spotřebitelské úvěry	55,0	55,0	55,0	55,0	58,2	67,9	76,2
Trhy aktiv (%)							
3M PRIBOR	0,3	0,3	0,8	1,8	0,3	0,3	0,3
5Y výnos SD	0,1	0,0	0,7	2,2	1,6	3,3	3,5
3M EURIBOR	0,0	-0,2	-0,3	-0,2	-0,2	-0,3	-0,2
5Y EUR výnos SD	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	1,2	1,2
Změna cen rezid. nemovitostí	4,5	6,7	7,6	8,0	0,2	-13,0	-3,4
Změna cen akcií	1,0		-5,0			-30,0	
Výnosy bank							
Upravený provozní zisk (mzr. %)	-0,7	-2,0	-2,0	-1,0	-16,0	-22,6	-21,7

Pramen: ČNB, výpočty ČNB, BRKI

26 Z důvodu nedostupnosti dat o kapitálových poměrech v čase provádění testů jsou v testech použity hodnoty kapitálu z konce roku 2015.

TAB. III.4

Dopad alternativních scénářů na bankovní sektor

	Základní scénář			*Nepříznivý scénář*		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Očekávané úvěrové ztráty						
v mld. Kč	-17,1	-20,7	-23,1	-45,8	-77,2	-78,5
v % aktiv	-0,3	-0,3	-0,4	-0,8	-1,4	-1,4
Zisky/ztráty z tržních rizik						
v mld. Kč	4,5	-11,5	-5,4	-14,1	-3,7	-0,7
v % aktiv	0,1	-0,2	-0,1	-0,2	-0,1	0,0
Výnosy ke krytí ztrát (upravený provozní zisk)						
v mld. Kč	73,9	72,4	71,7	63,3	49,0	38,4
v % aktiv	1,2	1,2	1,1	1,1	0,9	0,7
Zisk/ztráta před zdaněním						
v mld. Kč	61,3	40,2	43,2	3,3	-33,1	-40,9
v % aktiv	1,0	0,6	0,7	0,1	-0,6	-0,7
Kapitálový poměr ke konci období v %						
celkový	18,5	18,0	17,5	16,3	13,1	12,4
Tier 1	18,0	17,6	17,1	15,9	12,8	12,1
Kapitálové injekce						
v mld. Kč		0,5			6,6	
v % HDP		0,01			0,1	
Počet bank s kapitálovým poměrem pod 8 %		3			7	

Pramen: ČNB, výpočty ČNB
Pozn.: Ztráty jsou v tabulce uvedeny se záporným znaménkem. Zátěžových testů se účastnily všechny banky aktivní k 31. 12. 2015.

GRAF III.31

Dopad alternativních scénářů na kapitálový poměr bankovního sektoru
(v %)

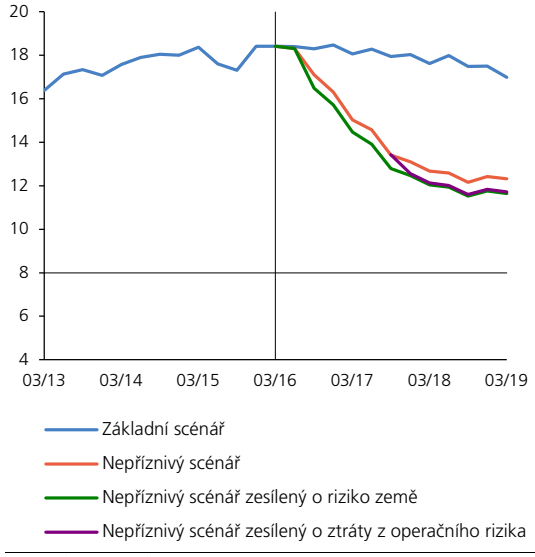

Pramen: ČNB, výpočty ČNB

pokračování pozorovaného trendu poklesu upravených provozních zisků bank, a to zhruba o 2 % ročně.[27]

Bankovní sektor zůstává v *Základním scénáři* velmi dobře kapitálově vybaven

I přes méně příznivý výhled ziskovosti zůstává bankovní sektor na celém tříletém horizontu testů odolný a disponuje dostatečnými kapitálovými rezervami. Celkový kapitálový poměr sektoru se pohybuje na úrovni kolem 17,5 %, tedy výrazně nad 8% regulatorním limitem. Kapitálový poměr Tier 1 se pohybuje řádově jen 0,4 p.b. pod celkovým kapitálovým poměrem, což ilustruje také kvalitu kapitálové vybavenosti sektoru. I přes tuto skutečnost se v *Základním scénáři* dostávají tři banky (reprezentující však zhruba jen 1,8 % aktiv sektoru) do situace nedostatečného kapitálového poměru, což může znamenat potřebu úpravy jejich obchodního modelu nebo navýšení kapitálu.[28]

Nepříznivý scénář by měl za následek výrazné účetní ztráty bankovního sektoru...

Nepříznivý scénář předpokládá, že výrazně negativní vývoj v zemích EU povede k silnému propadu ekonomické aktivity ČR, strmému růstu nezaměstnanosti a turbulencím na finančních trzích vedoucím k významnému skokovému růstu výnosů vládních dluhopisů zemí EU. Vzhledem k tomu, že tento negativní šok by měl za následek pokles tuzemské ekonomiky na celém horizontu testů, došlo by k vyčerpání finančních rezerv části domácností a podniků a zhoršenému splácení dříve přijatých závazků reálného sektoru. Uvedený vývoj by se odrazil v podstatném růstu míry defaultu jak v sektoru nefinančních podniků, tak domácností. Celkové úvěrové ztráty bankovního sektoru by na tříletém horizontu testů byly oproti *Základnímu scénáři* zhruba trojnásobné. Vzhledem k předpokládanému růstu výnosů vládních dluhopisů ČR i dalších zemí EU by banky zaznamenaly také tržní ztráty z titulu poklesu hodnoty těchto dluhových nástrojů (Tab. III.4, 2. sloupec). Uvedené úvěrové a tržní ztráty vedou společně s poklesem provozního zisku k účetní ztrátě sektoru a výraznému poklesu jeho kapitálového poměru.

... celkový kapitálový poměr sektoru by však zůstal dostatečně nad regulatorní hranicí

I přes tento nepříznivý vývoj by kapitálový poměr bankovního sektoru v *Nepříznivém scénáři* neklesl pod 12 % (Graf III.31). Ačkoli se hodnota agregátního kapitálového poměru udržuje dostatečně nad 8% hranicí, sedmi bankám reprezentujícím zhruba 7,5 % aktiv sektoru klesá kapitálový poměr pod regulatorní minimum a tyto banky by kapitál musely dopl-

27 Upravený provozní zisk je tvořen čistým úrokovým ziskem a ziskem z poplatků a provizí, od kterých jsou odečteny správní náklady a odpisy. Upravený provozní zisk do značné míry odpovídá provoznímu zisku před započtením ztrát ze znehodnocení (tzv. pre-provision profit), na rozdíl od něj však nezahrnuje dopady tržních (úrokových a měnových) zisků/ztrát.

28 Banky se do situace nedostatečného kapitálového poměru mohou dostat i z toho důvodu, že metodika zátěžových testů hodnotí jejich obchodní model z dlouhodobějšího hlediska jako neudržitelný, i když tomu tak být nemusí. Důvodem je, že tato metodika vychází z modelu univerzální banky a u specializovaných bankovních institucí nemusí být zcela přesná. ČNB proto u jednotlivých institucí hodnotí výsledky testu s ohledem na jejich specifické charakteristiky.

nit. Celková potřebná výše kapitálových injekcí je rovna zhruba 6,6 mld. Kč, což představuje 0,15 % HDP (Tab. III.4, 2. sloupec). Z hlediska velikosti bankovního sektoru se nejedná o významnou hodnotu, která by mohla ohrozit jeho stabilitu. Základem stability bankovního sektoru je jeho vysoký kapitálový poměr, který ve srovnání s předchozím rokem dále vzrostl o 0,4 p.b., a schopnost generovat výnosy ke krytí ztrát i v případě silně nepříznivého vývoje.

Kapitálový poměr v *Nepříznivém scénáři* klesá zejména kvůli vysokým ztrátám a výraznému nárůstu rizikových vah

Dekompozice změny kapitálového poměru přehledně ilustruje dopady hlavních faktorů ovlivňujících vývoj kapitálového poměru v zátěžových testech. V *Základním scénáři* zvyšují výnosy českého bankovního sektoru kapitálový poměr na horizontu testů až o 10,7 p.b.[29] Část těchto výnosů je použita ke krytí očekávaných úvěrových a tržních ztrát (-3 p.b.) a k výplatě dividend a daní (-5,9 p.b.). Růst ekonomické aktivity vede k nárůstu expozic bank, které snižují kapitálový poměr o 2,7 p.b. Změna rizikových vah z důvodu změny struktury úvěrů dále sníží kapitálový poměr o 0,6 p.b. na hodnotu 17 % ke konci tříletého horizontu testů (Graf III.32).[30]

Banky jsou i v *Nepříznivém scénáři* schopné generovat výnosy ke krytí ztrát (+ 9,8 p.b.). Ty dokáží na horizontu testů úplně pokrýt veškeré očekávané ztráty (-9,3 p.b.). Dividendy a daně vyplácené zejména ze zisků za rok 2015 přispívají ke snížení kapitálového poměru o 2,8 p.b. Banky dále reagují na zhoršení situace snížením objemu úvěrů, které zmírňuje pokles kapitálového poměru o 1,2 p.b. Zhoršení ekonomického prostředí a materializace úvěrového rizika zvyšuje úroveň rizikových vah a tím tak přispívá k výraznému snížení kapitálového poměru bankovního sektoru o 5 p.b. na úroveň 12,3 % k poslednímu období testů (Graf III.33).

Doplňující citlivostní analýza *Nepříznivého scénáře* hodnotí dopady odpisu části expozic vůči zadluženým zemím

V rámci *Nepříznivého scénáře* je provedena citlivostní analýza předpokládající částečné znehodnocení veškerých držených expozic tuzemských bank vůči zemím EU se zadlužením přesahujícím 60 % jejich HDP. Určité znehodnocení expozic se předpokládá již v samotném *Nepříznivém scénáři*, a to prostřednictvím poklesu hodnoty vládních dluhopisů zemí EU, včetně ČR, z důvodu růstu jejich výnosů. Doplňující citlivostní analýza k tomuto základnímu znehodnocení přidává ještě dodatečné znehodnocení všech expozic tuzemských bank vůči zadluženým zemím, které je odvozeno od průměrných ratingů daných zemí (Tab. III.5). Zmíněný předpoklad generuje bankovnímu sektoru dodatečné ztráty ve výši 22 mld. Kč. Kapitálový poměr sektoru zůstává na horizontu testů nad 11,5 % (Graf III.31, *Nepříznivý scénář* zesílený o riziko země), tři další banky se dostávají pod 8% limit a velikost kapitálových injekcí vzroste na 12 mld. Kč (zhruba 0,5 % HDP).

GRAF III.32

Dekompozice změny kapitálovém poměru bankovního sektoru v *Základním scénáři*

(v %)

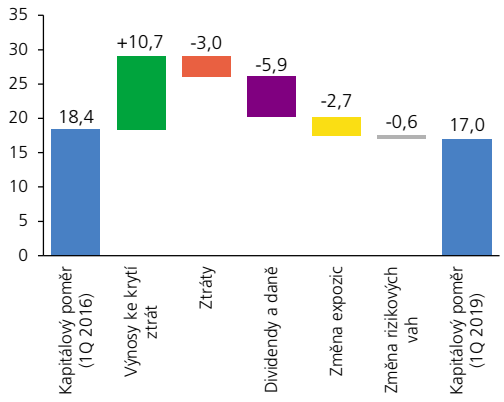

Pramen: ČNB, výpočty ČNB

GRAF III.33

Dekompozice změny kapitálovém poměru bankovního sektoru v *Nepříznivém scénáři*

(v %)

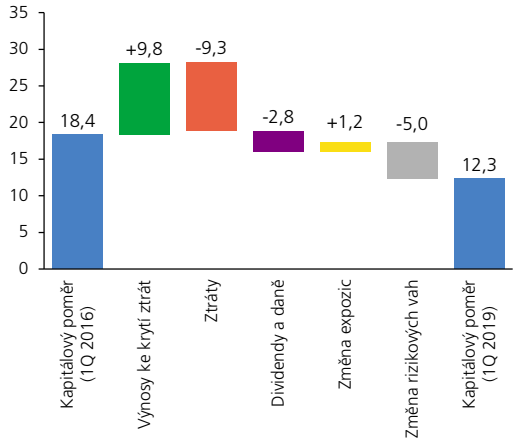

Pramen: ČNB, výpočty ČNB

29 Výnosy ke krytí ztrát zahrnují zisk z roku 2015 a očekávané výnosy z let 2016, 2017 a 2018.

30 V *Základním scénáři* je očekáván vyšší růst úvěrů domácnostem než růst úvěrů podnikům. Úvěry domácnostem, zejména spotřebitelské úvěry, mají vyšší míru rizikovosti (míry defaultu jsou vyšší), což vede k nárůstu průměrných rizikových vah.

TAB. III.5

Míry znehodnocení (haircuts) expozic zemí EU
(v %)

Země	Znehodnocení (haircut)
Belgie	7
Finsko	2
Francie	6
Chorvatsko	33
Irsko	16
Itálie	24
Kypr	38
Maďarsko	30
Malta	18
Německo	0
Nizozemsko	0
Portugalsko	30
Rakousko	2
Řecko	49
Slovinsko	22
Španělsko	22
Velká Británie	2

Pramen: Ratingové agentury, výpočty ČNB
Pozn.: Míry znehodnocení jsou vypočteny s využitím ratingů hlavních agentur z počátku května 2016 pro země EU se zadlužením přesahujícím 60 % HDP.

GRAF III.34

Dopad pádu tří největších dlužníků každé banky
(v %; v rámci *Nepříznivého scénáře*; LGD = 50 %)

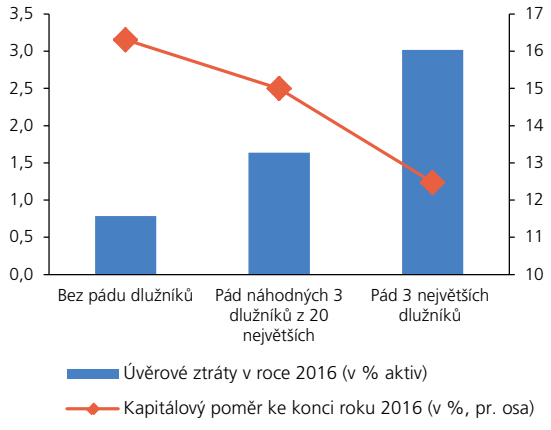

Pramen: ČNB, výpočty ČNB

Další citlivostní analýza *Nepříznivého scénáře* analyzuje dopady ztrát plynoucích z operačního rizika

V souvislosti s nárůstem rizik zejména v oblastech informační bezpečnosti a dodržování legislativních norem (tzv. „conduct risk") je nově zátěžový test doplněn o testování operačního rizika bank. Pro konec druhého roku testů v *Nepříznivém scénáři* jsou pro banky předpokládány ztráty o velikosti dvojnásobku tří nejvyšších historických ztrát plynoucích z operačního rizika za období 2005–2011.[31] Kapitálový poměr sektoru zůstává na horizontu testů nad 11,5 % (Graf III.31, *Nepříznivý scénář* zesílený o ztráty z operačního rizika), jedna další banka se dostává pod 8% limit a velikost kapitálových injekcí vzroste na 9 mld. Kč (zhruba 0,2 % HDP).

Test koncentrace portfolií představuje silnou zátěž...

Poslední citlivostní analýza v rámci *Nepříznivého scénáře* je zaměřena na testování rizika koncentrace a předpokládá selhání největších dlužníků každé banky. Ačkoli je koncentrace klientských úvěrových expozic (měřená podílem tří největších expozic v portfoliu úvěrů právnickým osobám) dlouhodobě relativně konstantní a pohybuje se kolem 14 %, největší úvěry nemusí být v některých případech dostatečně zajištěny. To dokládá i skutečnost, že podíl zcela nezajištěných pohledávek na objemu úvěrů třem největším dlužníkům ke konci roku 2015 činil 55 %.[32] V případě selhání těchto dlužníků by se úvěrové ztráty bank mohly dostat k vysokým hodnotám.

... bankovní sektor však odolává i tomuto výraznému šoku

Test koncentrace je proveden ve dvou variantách. První předpokládá pád náhodných tří dlužníků každé banky z jejího portfolia dvaceti největších dlužníků. Druhá, přísnější, předpokládá pád tří největších dlužníků každé banky. Vzhledem k uvedenému podílu zcela nezajištěných pohledávek největším klientům se v obou případech uvažují ztráty z těchto expozic ve výši 50 %. Uvedený šok má výrazný dopad na výši úvěrových ztrát bankovního sektoru a jeho kapitálový poměr. Ten ke konci roku 2016 klesá k 15 % pro pád tří náhodných velkých dlužníků, dopad pádu tří největších dlužníků každé banky způsobí ještě razantnější pokles kapitálového poměru, a to na úroveň 12,5 % (Graf III.34). Test koncentrace je silně zátěžový a výsledný kapitálový poměr bankovního sektoru na základě takto výrazného šoku lze proto hodnotit pozitivně.

31 Historická data o ztrátách z operačního rizika jsou získaná od bank participujících na společných zátěžových testech, tvořících ke konci 1. čtvrtletí 2016 téměř 75 % aktiv sektoru. U ostatních bank byl použit alternativní přístup, který předpokládá, že velikost ztrát je rovna kapitálovému požadavku k operačnímu riziku (viz tzv. fall-back option v metodologii celoevropských zátěžových testů 2016).
32 Podíl zcela nezajištěných pohledávek nefinančním podnikům na objemu úvěrů tří největších dlužníků ke konci roku 2014 činil 59 %.

BOX 3: SPOLEČNÉ ZÁTĚŽOVÉ TESTY ČNB A VYBRANÝCH BANK

Vedle makrozátěžových testů (top-down) bankovního sektoru provádí ČNB od roku 2009 ve spolupráci s vybranými tuzemskými bankami tzv. mikrozátěžové testy (bottom-up). Jde o typ zátěžového testu, který v roce 2016 probíhá i u největších bank v EU. Mikrozátěžové testy se liší od makrozátěžových především v tom, že dopady nepříznivého vývoje na kapitálový poměr bank počítají na svých portfoliích samotné banky. Využívají přitom mnohem podrobnější informace o jednotlivých portfoliích, než má k dispozici ČNB při výpočtech makrozátěžových testů. Scénář nejpravděpodobnějšího i nepříznivého vývoje makroekonomického prostředí však v obou typech testů stanovuje ČNB.

Dvanácté kolo mikrozátěžových testů bylo provedeno na datech ke konci roku 2015 a zúčastnilo se jej deset tuzemských bank, které reprezentují 75 % aktiv bankovního sektoru ČR. Testování bylo tradičně zaměřeno zejména na úvěrové riziko, které je z pohledu domácího bankovního sektoru nejvýznamnější. Od roku 2014 je dále součástí mikrozátěžových testů i citlivostní analýza úrokového rizika celého portfolia bank a specifického úrokového rizika u domácích státních dluhopisů.

Vzhledem k tomu, že příprava scénářů pro mikrozátěžové testy probíhá o jedno čtvrtletí dříve než pro makrozátěžové testy představené v této Zprávě a horizont mikrozátěžových testů je pouze jednoletý, nejsou scénáře ani výsledky obou typů testů zcela srovnatelné. *Základní scénář* mikrozátěžových testů (dále jen *Baseline*) je založen na makroekonomické prognóze ČNB zveřejněné ve Zprávě o inflaci I/2016 a na jednoletém horizontu předpokládá mírně vyšší tempo růstu české ekonomiky ve srovnání se *Základním scénářem* této Zprávy. Pokles ekonomické aktivity v zátěžovém scénáři mikrozátěžových testů (dále jen *Adverse*) je obdobný jako v *Nepříznivém scénáři* této Zprávy (Graf III.1 Box).

Předpokládaný makroekonomický vývoj v rámci scénářů *Baseline* a *Adverse* se promítá do parametrů úvěrového rizika. Vzhledem k tomu, že mikrozátěžové testy jsou počítány pro jednoletý horizont, je předpokládán rychlejší přenos úvěrových rizik do bilancí bank než v testech makrozátěžových. Pro scénář *Baseline* lze na jednoletém horizontu ve vztahu ke skutečnosti vykazované bankami pozorovat neměnnou výši úvěrového rizika v případě podnikových expozic a jeho mírný nárůst v případě retailových portfolií. Ve scénáři *Adverse* je patrné výrazně vyšší úvěrové riziko odrážející hypotetický nepříznivý vývoj ekonomické aktivity. To je vyjádřeno plošným nárůstem jak pravděpodobnosti selhání (PD), tak i ztrátovosti ze selhání (LGD) všech testovaných úvěrových portfolií kromě centrálních vlád, kde zůstává parametr PD roven nule (Tab. III.1 Box).

GRAF III.1 BOX

Rozdíl ve vývoji reálného HDP
(v %)

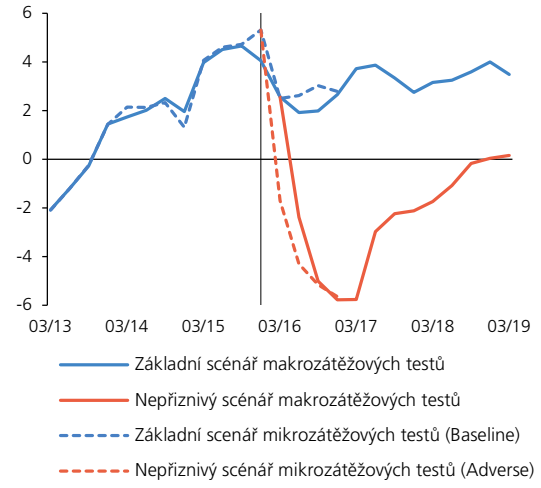

Pramen: ČNB

TAB. III.1 BOX

Rizikové parametry pro testované úvěrové segmenty a scénáře
(v %; váženo velikostí expozic, EAD)

	Skutečnost 31.12.2015		*Baseline* 31.12.2016		*Adverse* 31.12.2016	
	PD	LGD	PD	LGD	PD	LGD
Podnikové expozice	1,4	36,8	1,4	36,8	2,9	48,0
- velké podniky	0,9	38,3	1,0	38,1	2,0	50,0
- malé a střední podniky	2,0	34,8	2,0	34,7	4,1	45,4
- specializované úvěrové expozice	1,6	37,4	1,6	37,2	3,3	48,8
Retailové expozice	2,2	29,4	2,3	29,7	3,3	39,2
- real estate SME	4,8	35,0	4,8	35,1	9,9	47,9
- úvěry na bydlení	1,5	22,9	1,5	22,9	2,3	31,3
- revolvingové úvěry	2,6	53,2	3,1	56,6	3,7	70,1
- ostatní úvěry fyzickým osobám	3,5	48,3	4,4	48,4	5,2	59,8
- Ostatní úvěry SME	4,8	43,5	4,7	43,4	9,6	56,7
Instituce	0,2	23,9	0,3	23,9	0,4	27,5
Centrální vlády	0,0	11,5	0,0	11,5	0,0	17,3

Pramen: ČNB

TAB. III.2 BOX

Kapitálové požadavky a kapitálová přiměřenost
(v %)

	Skutečnost 31.12.2015	*Baseline* 31.12.2016	*Adverse* 31.12.2016
Kapitálové požadavky (meziroční změna)	-	3,3	51,0
Regulatorní kapitál (meziroční změna)	-	2,9	-2,4
Kapitálový poměr Tier 1	18,7	18,5	12,3
Kapitálový poměr	19,0	18,8	12,6

Pramen: ČNB

GRAF III.2 BOX

Citlivostní analýza úrokového rizika
(v % regulatorního kapitálu)

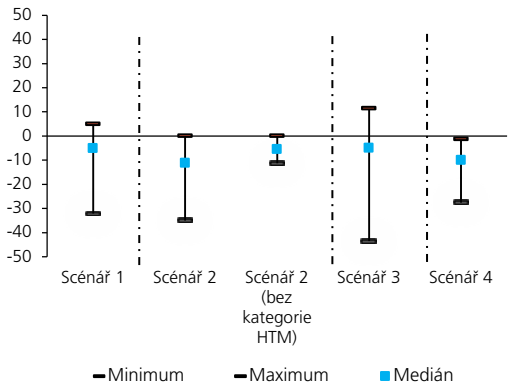

Pramen: ČNB
Pozn.: Banky zarhnuté do mikrozátěžových testů, bez stavebních spořitelen. Ve scénáři 2 (bez kategorie HTM) jsou zohledněny účetní principy, a tedy státní dluhopisy v Kč držené do splatnosti nejsou přeceněny na reálnou hodnotu. HTM = držené do splatnosti.

Výsledky mikrozátěžových testů pro scénář *Baseline* ukazují mírný nárůst kapitálových požadavků bank a pokles meziročního zisku o 10 %. Agregátní kapitálový poměr Tier 1 testovaných bank by mírně poklesl na 18,5 %. Ve scénáři *Adverse* dochází k výraznému navýšení kapitálových požadavků, a to o 51 %, a k celkovému poklesu zisku o více než 43 %. I přes tento nepříznivý vývoj zůstává agregátní kapitálový poměr Tier 1 testovaných institucí na jednoletém horizontu výrazně nad 8% minimální hranicí a klesá k 12,3 % (Tab. III.2 Box).

Výsledky mikrozátěžových testů potvrzují vysokou odolnost testovaných bank vůči scénářům nepříznivého vývoje, což je v souladu s výsledky makrozátěžových testů bankovního sektoru. Výsledky a jednotlivé parametry nicméně nejsou zcela srovnatelné nejen z důvodu mírně odlišných makroekonomických scénářů, ale také kvůli rozdílnému vzorku testovaných institucí a odlišnému horizontu testů, který vede k rozdílným předpokladům o rychlosti přenosu rizik do portfolií bank.

Nad rámec scénářů *Baseline* a *Adverse* byla provedena citlivostní analýza obecného úrokového rizika a specifického úrokového rizika korunových státních dluhopisů. Při testování úrokového rizika byla uplatněna ekonomická logika testu a byl potlačen vliv účetních kategorií na přeceňování aktiv a závazků bank. Citlivostní analýza se tak týkala celého portfolia bank (bankovní i obchodní knihy) a byly pro ni využity čtyři scénáře. Scénář (1) předpokládá paralelní posun výnosové křivky o 3 p.b., scénář (2) rozšíření spreadu pro korunové státní dluhopisy o 3 p.b. vůči výnosové křivce IRS[33], scénář (3) výraznější růst sklonu výnosové křivky[34] a scénář (4) obsahuje kombinaci mírnějšího růstu sklonu výnosové křivky a rozšíření spreadu pro korunové státní dluhopisy o 2 p.b. vůči výnosové křivce IRS.[35]

Výsledky citlivostní analýzy úrokového rizika ukazují, že růst úrokových sazeb by měl napříč testovanými bankami rozdílný dopad (Graf III.2 Box). V případě scénáře (1) by se dopad paralelního posunu výnosové křivky pohyboval mezi -32,1 a 5,0 % kapitálu, přičemž citlivost bank na rotaci výnosové křivky v rámci scénáře (3) dále roste a dopad do kapitálu bank činí -43,4 až 11,5 %. Scénář (2) předpokládá rozšíření spreadu korunových

33 Pro srovnání byla uvažována i varianta scénáře (2), v které jsou zohledněny účetní principy a státní dluhopisy v Kč držené do splatnosti (HTM) nejsou přeceňovány na reálnou hodnotu.
34 Pro splatnost nad 5 let byl předpokládán posun o 5 p.b. ve splatnostech do 3M byla křivka ponechána a pro posun ve splatnosti 3M–5Y byla využita lineární interpolace.
35 Růst sklonu výnosové křivky: pro splatnost nad 5 let byl předpokládán posun o 3 p.b., ve splatnostech do 3M byla křivka ponechána a pro posun ve splatnosti 3M–5Y byla využita lineární interpolace. Rozšíření spreadu pro státní dluhopisy v Kč: pro splatnost nad 5Y byl předpokládán posun o 2 p.b. a pro posun ve splatnosti 3M–5Y byla využita lineární interpolace mezi 3M a 5Y.

státních dluhopisů z důvodu zvýšení výnosu požadovaného investory. Silně negativní dopad tohoto scénáře (-35,0 až 0,0 %) je způsoben významnou expozicí domácích bank vůči českým státním dluhopisům. Při zohlednění účetních principů a odklonění od čistě ekonomického pohledu je však dopad testu výrazně mírnější (-11,2 až 0,0 %), a to z toho důvodu, že domácí banky drží více než polovinu domácích státních dluhopisů v účetní kategorii do splatnosti, a tedy tyto dluhové cenné papíry nepřeceňují na reálnou hodnotu (viz část 2.1). V rámci scénáře (4) se dopad pohybuje mezi -27,6 až -1,2 %.

Zátěžové testy penzijních společností hodnotí odolnost sektoru na jednoletém horizontu

Provedené zátěžové testy penzijních společností (PS) se zaměřují na hodnocení rizik sektoru na horizontu jednoho roku. Vedle zhodnocení dopadu *Základního scénáře* byla testována odolnost sektoru vůči *Nepříznivému scénáři*, který zachycuje nepříznivý ekonomický vývoj spojený s nárůstem rizikových prémií na finančních trzích. *Nepříznivý scénář* se projeví výrazným poklesem nemovitostních i akciových trhů, oslabením koruny, nárůstem úrokových sazeb v ČR i v eurozóně a poklesem cen všech typů dluhopisů. České státní dluhopisy budou vzhledem k jejich současným mimořádně nízkým výnosům tímto vývojem zasaženy intenzivně (Tab. III.3).

Metodika zátěžových testů penzijních společností doznala změn v oblasti úrokového rizika

V letošních testech došlo k dalšímu zpřesnění metodiky zátěžového testování. Nejvýznamnější změna spočívá v inovaci tvorby scénáře pro úrokové riziko státních a korporátních cenných papírů. Úrokové riziko specifické pro konkrétního emitenta (tzv. úvěrové rozpětí značící rozdíl mezi výnosem příslušného aktiva a „bezrizikovými" swapovými sazbami) je nyní pro české korunové státní dluhopisy a eurové státní dluhopisy s nejvyšším ratingem odvozeno z prognózy výnosů českých a německých státních dluhopisů (Tab III.3). Úvěrové rozpětí pro ostatní státní dluhopisy je pak stanoveno přirážkou k nejkvalitnějším eurovým dluhopisům. Úvěrové rozpětí pro korporátní dluhopisy sestává z rozpětí pro státní dluhopisy státu emitenta a z přirážky odpovídající ratingu daného dluhopisu. Tím je zajištěno, že dluhopisy korporátního sektoru budou nárůstem rizikové averze zasaženy silněji než vlády zemí, ve kterých sídlí. U dlouhodobějších dluhopisů se navíc předpokládá vyšší reakce na tržní vývoj než u krátkodobých.

Transformované fondy jsou citlivé především na úrokové riziko…

Dopad uvažovaných rizik do výsledků transformovaných fondů shrnuje Tab. III.6 a Graf III.35. Vzhledem k tomu, že fondy investují převážně do státních dluhopisů, mají stejně jako v minulých letech na jejich hospodaření nejvýznamnější vliv úrokové sazby. Skokový nárůst výnosů českých i zahraničních státních dluhopisů předpokládaný v *Nepříznivém scénáři* vede k poklesu hodnoty držených aktiv o 5,7 %. Nejvíce zasaženy jsou fondy s velkou částí aktiv v pevně úročených korunových dluhopisech s delší průměrnou dobou do splatnosti. Přístupy jednotlivých fondů

TAB. III.6

Výsledky zátěžových testů penzijních společností

		Základní scénář	*Nepříznivý scénář*
Vlastní kapitál penzijních společností (k počátku testu)	mld. Kč	8,8	8,8
Kapitálový poměr (k počátku testu)	%	136,1	136,1
Změna hodnoty aktiv TF - úrokové riziko	mld. Kč	-2,1	-20,5
	% aktiv TF	-0,6	-5,7
Změna hodnoty aktiv TF - měnové riziko	mld. Kč	0,0	0,5
	% aktiv TF	0,0	0,1
Změna hodnoty aktiv TF - akciové riziko	mld. Kč	-0,3	-1,9
	% aktiv TF	-0,1	-0,5
Změna hodnoty aktiv TF - nemovitostní riziko	mld. Kč	0,1	-0,2
	% aktiv TF	0,0	0,0
Celkový dopad rizik na hodnotu aktiv transformovaných fondů	mld. Kč	-2,3	-22,0
	% aktiv TF	-0,6	-6,1
Zisk transformovaných fondů	mld. Kč	4,0	1,0
Vlastní kapitál penzijních společností (ke konci testu)	mld. Kč	9,2	2,3
Kapitálový poměr (ke konci testu)	%	142,7	33,8
Kapitálová injekce	mld. Kč	0,0	4,7

Pramen: ČNB, výpočty ČNB
Pozn.: Počátkem testu je konec roku 2015, koncem testu konec roku 2016.

GRAF III.35

Změna hodnoty aktiv transformovaných fondů vlivem jednotlivých typů rizik v *Nepříznivém scénáři*
(v mld. Kč)

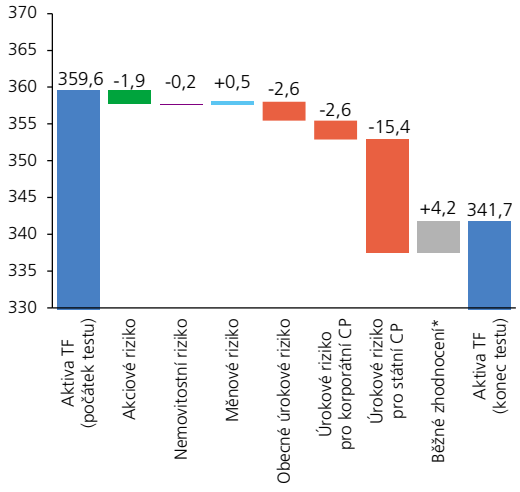

Pramen: ČNB, výpočty ČNB
Pozn.: * Předpokládaný nárůst hodnoty, ke kterému by došlo i bez tržního přecenění aktiv v *Nepříznivém scénáři*. Představuje dividendové výnosy, kupóny inkasované z dluhopisů a zhodnocení portfolia drženého do splatnosti. Běžné zhodnocení je pro všechny TF uvažováno ve výši 1,2 % účetní hodnoty aktiv k počátku testu a odpovídá průměrnému zhodnocení (čistý zisk/aktiva TF) za poslední roky. Počátkem testu je konec roku 2015, koncem testu konec roku 2016.

k úrokovému riziku se liší. Převažujícím způsobem redukce dopadu úrokového rizika je držení aktiv do splatnosti a investice do proměnlivě úročených dluhopisů (oba typy tvoří přes 58 % portfolia korunových dluhopisů). Naopak derivátové zajištění úrokového rizika je aplikováno pouze v omezené míře a v *Nepříznivém scénáři* by eliminovalo jen 22 % celkové ztráty způsobené nárůstem swapových sazeb. Akciové a nemovitostní riziko vzhledem k rostoucímu zastoupení těchto investic v portfoliu fondů mírně narostlo oproti minulému zátěžovému testu, stále však je objemově nevýznamné. V *Nepříznivém scénáři* fondy inkasují kurzové zisky v důsledku oslabení koruny. I přes nemalý objem cizoměnových investic (12,8 % aktiv) je vliv kurzu na výsledky fondů omezený, protože fondy používají k zajištění měnového rizika deriváty. Míra zajišťování měnového rizika však ve srovnání s minulým zátěžovým testem u některých fondů mírně poklesla.

… přesto i v *Nepříznivém scénáři* zůstávají ziskové

Změna hodnoty aktiv transformovaných fondů má pouze částečný dopad na jejich účetní zisk, neboť jen část investic je v příslušném období realizována. Proto za předpokladu realizace 15 % potenciálního zisku či ztráty vede i výrazný pokles hodnoty aktiv v *Nepříznivém scénáři* ke kladnému zisku transformovaných fondů a nenulovému zhodnocení pro jejich klienty.

V *Nepříznivém scénáři* by velké části penzijních společností klesla kapitálová přiměřenost

PS ze zákona garantují klientům svých transformovaných fondů nezáporné zhodnocení. V případě, že by došlo k poklesu aktiv v transformovaných fondech pod úroveň jeho závazků, bude příslušná PS nucena transformovanému fondu chybějící zdroje doplnit. Tento případ nastává v *Nepříznivém scénáři* u všech PS. Doplněním zdrojů klesá u sedmi z osmi PS kapitálová přiměřenost pod požadovanou úroveň a u čtyř z nich by vedlo k záporné hodnotě kapitálu. Velikost kapitálové injekce, kterou by museli vlastníci společností vložit pro splnění kapitálové přiměřenosti, je 4,7 mld. Kč. Tyto výsledky jsou v souladu s loňským zátěžovým testem.[36] V momentu, kdy hodnota aktiv transformovaného fondu opětovně vzroste, si může PS vložené zdroje odčerpat. Je však patrné, že povinnost PS doplnit zdroje do transformovaných fondů znamená v případě velmi nepříznivého vývoje na trzích podstatnou zátěž pro PS a jejich vlastníky.

Výprodeje korunových aktiv v situaci nižší tržní likvidity by mohly mít krátkodobě nepříznivý dopad na penzijní společnosti

Scénář značného poklesu cen českých státních dluhopisů by se mohl materializovat v případě, že by například došlo k hromadnému odlivu nerezidentů z trhu s korunovými aktivy (viz část 2.1). Takový scénář by umožnil fondům dosahovat vyššího zhodnocení, pokud by dluhopisy nově nakoupily. Přecenění *stávajících* dluhopisů v portfoliích fondů by ovšem mohlo vést k výše popsanému přenosu zátěže na vlastníky PS.

36 *Nepříznivý scénář* lze hodnotit jako mírně více zátěžový oproti loňskému zátěžovému scénáři. Nižší nárůst korunových swapových sazeb je v letošním testu kompenzován vyšším nárůstem úvěrového rozpětí u státních dluhopisů a zejména u korporátních dluhopisů. Kapitálová injekce při aplikaci loňského zátěžového scénáře je 3,9 mld. Kč.

3.3 ZÁTĚŽOVÉ TESTY LIKVIDITY BANK A REGULACE LIKVIDITY

Banky se sídlem v ČR v testech likvidity obstály. Jak makrozátěžový test ČNB, tak šetření o krytí likvidity a stabilním financování prokázaly vysokou odolnost českých bank vůči likviditnímu šoku. To je dáno silnou základnou klientských vkladů a dobrou kapitálovou vybaveností na straně pasiv a významným podílem kvalitních státních dluhopisů a expozic vůči ČNB na straně aktiv jednotlivých bank. Méně příznivou charakteristikou likvidity bankovního sektoru ČR zůstává nízká diverzifikace likvidní rezervy.

Hodnoty ukazatele krytí likvidity potvrzují odolnost bankovního sektoru vůči krátkodobému likviditnímu riziku

Odolnost domácího bankovního sektoru vůči krátkodobému likviditnímu šoku je pravidelně testována pomocí ukazatele krytí likvidity (tzv. LCR[37]). Agregátní hodnota LCR za celý tento sektor dosahuje na datech ke konci března 2016 úrovně 191 %[38], čímž vysoce přesahuje dnes regulací požadovanou výši 70 % (Graf III.36). Všechny domácí banky plní i regulatorní limit 100 % požadovaný od roku 2018. Domácí banky drží i nadále téměř všechna aktiva z likvidní rezervy LCR ve formě likvidních aktiv úrovně 1, na kterou nejsou uplatňovány srážky z tržní hodnoty (Tab. III.7). Vzhledem k měsíčnímu horizontu uvažované zátěže je již standardně dosaženo nejvyšší agregátní hodnoty LCR u stavebních spořitelen, které mají ve srovnání s ostatními skupinami výrazně nižší podíl vkladů, na něž se v testu aplikuje vyšší míra odtoku. Relativně vyšší agregátní hodnoty LCR dosahuje také skupina malých bank, a to z důvodu vyššího podílu likvidní rezervy na velikosti bilance.

BOX 4: UKAZATEL ČISTÉHO STABILNÍHO FINANCOVÁNÍ

Jedním z nástrojů likvidity dle Basel III je ukazatel čistého stabilního financování (NSFR). Obecný požadavek stabilního financování je pro banky v EU povinný od roku 2016 (článek 414 CRR) s tím, že se předpokládá zavedení jeho minimálního standardu od roku 2018.[39] Evropský orgán pro bankovnictví (EBA) již vypracoval podle nařízení CRR zprávu, která hodnotí dopad i možnosti zavedení NSFR do evropské legislativy.[40] Zpráva byla publikována v prosinci 2015. Nyní se očekává, že Evropská komise vydá do konce roku 2016 legislativní návrh závazného minimálního standardu stabilního financování.

37 LCR představuje požadavek na pokrytí čistého odtoku likvidity na horizontu 30 dní likvidními aktivy. Je vypočítán jako poměr likvidní rezervy vůči čistému odtoku likvidity. Aktiva v likvidní rezervě jsou rozdělena na základě své kvality a likvidity do třech základních skupin: úrovně 1 – pokladní hotovost, státní dluhopisy nejvyšší kvality a likvidity, pohledávky za ČNB; úrovně 2A – státní dluhopisy s rizikovou váhou 20 %, kryté dluhopisy splňující podmínky např. na kvalitu zajištění, přidělený rating (alespoň 2. stupeň) a velikost emise (nad 250 milionů EUR); a úrovně 2B – akcie z hlavního indexu členského státu EU, korporátní dluhové cenné papíry splňující stanovené požadavky na kvalitu a likviditu.

38 Agregované výpočty zohledňují likviditní podskupiny.

39 V červnu 2013 vyšly nařízení 575/2013 a směrnice 2013/36/EU, tzv. CRR/ CRD IV, které obsahují soubor obezřetnostních požadavků, které musí úvěrové instituce dodržovat, čímž mimo jiné stanoví i pravidla likvidity.

40 *EBA Report on Net Stable Funding Requirements under Article 510 of the CRR.*

GRAF III.36

Srovnání vybraných ukazatelů bilanční likvidity bank
(v %)

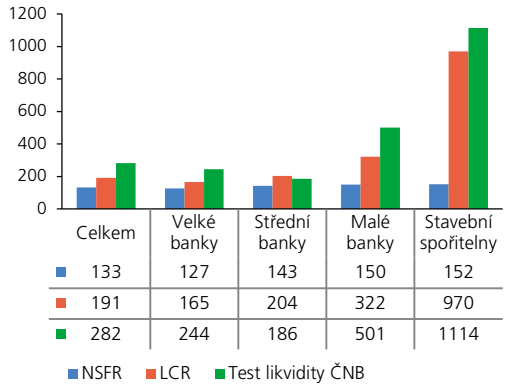

Pramen: ČNB, výpočty ČNB
Pozn.: LCR je poměr likvidní rezervy vůči čistému odtoku likvidity bank na horizontu zátěže 30 dní dle nařízení EK 2015/61. NSFR je poměr dostupných a požadovaných zdrojů stabilního financování bank dle Basel III. Ukazatel testu likvidity ČNB je poměr likvidní rezervy vůči čistému odtoku likvidity bank na horizontu zátěže jednoho roku dle definice ČNB.

TAB. III.7

Srovnání dopadů LCR na jednotlivé skupiny bank
(v % k bilanční sumě jednotlivých skupin bank; míry v %)

	Banky			Stavební spořitelny	Celkem
	Velké	Střední	Malé		
Likvidní rezerva	30	29	44	19	31
Likvidní aktiva	30	30	42	19	31
Vážená průměrná míra uznatelnosti po aplikaci srážek*	100	99	100	99	100
Očekávané odtoky	27	20	15	3	23
Zůstatky odtoků	97	83	92	31	89
Vážená průměrná míra odtoku*	28	24	16	10	26
Očekávané přítoky	9	5	2	2	7
Zůstatky přítoků	15	12	19	2	7
Vážená průměrná míra přítoku*	59	44	9	84	50
LCR	165	204	322	970	191

Pramen: ČNB
Pozn.: *Míry, v jaké jsou v bilancích zastoupeny položky podléhající srážkám, odtokům nebo přítokům v době zátěže.

Tab. III.3 Box

Zjednodušený přehled vah bilančních položek v ukazateli čistého stabilního financování podle Basel III
(v %)

Aktiva (položky vyžadující stabilní financování)	**Váha (faktor RSF)**
Pokladní hotovost Pohledávky vůči centrální bance do 6 měsíců	0
Nezatížená aktiva úrovně 1	5
Úvěry poskytnuté finančním institucím se splatností do 6 měsíců, které jsou zajištěné aktivem úrovně 1 s možností rehypotekace	10
Nezatížená aktiva úrovně 2A Úvěry finančním institucím do 6 měsíců	15
Nezatížená aktiva úrovně 2B Úvěry finančním institucím a centrálním bankám se splatností mezi 6 a 12 měsíci Operační vklady u ostatních bank Zatížená vysoce kvalitní a likvidní aktiva se splatností mezi 6 a 12 měsíci Ostatní aktiva se splatností do 1 roku	50
Nezatížené úvěry retailovému segmentu (RV max. 35 % podle STA k úvěrovým rizikům) nad 1 rok	65
Ostatní nezatížené cenné papíry a úvěry se splatností nad 1 rok mimo úvěrů finančním institucím	85
Aktiva zastavena nad 1 rok Pohledávky z derivátů Ostatní aktiva se splatností nad 1 rok	100
Podrozvaha: Poskytnuté neodvolatelné a podmínečně odvolatelné přísliby	5
Pasiva (zdroje zajišťující stabilní financování)	**Váha (faktor ASF)**
Celkový regulatorní kapitál (mimo Tier 2 do 1 roku) Prioritní akcie a ostatní kapitálové nástroje nad 1 rok Závazky se splatností nad 1 rok	100
Stabilní retailové vklady	95
Ostatní retailové vklady	90
Operační vklady Závazky vůči nefinančním podnikům nebo vládám se splatností do 1 roku Závazky vůči finančním institucím nebo centrálním bankám se splatností mezi 6 a 12 měsíci	50
Ostatní závazky	0

Pramen: ČNB dle Basel standard NSFR z října 2014.

Záměrem zavedení požadavku čistého stabilního financování je, aby profil financování banky adekvátně reflektoval strukturu a typ jejích jak bilančních, tak mimobilančních aktiv. Během finanční krize se totiž ukázalo, že banky s málo likvidními aktivy a velkým podílem krátkodobých nestabilních zdrojů financování jsou zranitelnější vůči likviditnímu riziku. Tato zranitelnost vyplývá na jedné straně z neschopnosti včas získat potřebné prostředky pohotovým zpeněžením držených aktiv a na druhé straně z tlaku věřitelů vybírajících si své krátkodobé vklady, které se v krizové situaci nedaří na trhu obnovit.

NSFR je svou povahou strukturální požadavek a je sledován na horizontu jednoho roku. Je definován jako poměrový ukazatel dostupných zdrojů stabilního financování (ASF, *available amount of stable funding*) a požadovaných zdrojů stabilního financování (RSF, *required amount of stable funding*). Položky vstupující do poměru jsou agregátně rozčleněny podle kvality, likvidity, stability a protistrany. Tyto charakteristiky se odráží ve váhách, které jsou přiřazeny zahrnutým položkám a jež nabývají hodnot 0–100 % (Tab. III.3 Box). Zároveň jsou všechny položky rozděleny dle splatnosti na krátkodobé (kratší než jeden rok) a dlouhodobé (delší než jeden rok). Položky se zbytkovou splatností do jednoho roku jsou dále děleny do dvou splatnostních tříd (do 6 měsíců a nad 6 měsíců). Je to zejména z toho důvodu, aby při čtvrtletním měření ukazatele nedocházelo k jeho přílišným výkyvům. Zjednodušeně s poklesem zbytkové splatnosti položky postupně klesá její váha v ukazateli.

Váha položky zahrnuté mezi dostupné zdroje (známé také jako faktor ASF) je tím vyšší, čím stabilnější a delší zdroj představuje. Váha 100 % je přiřazena kapitálu a všem zdrojům financování se zbytkovou splatností nad jeden rok. Specifické postavení tady mají retailové vklady. Tyto krátkodobé vklady jsou považovány za stabilnější než zdroje stejné či delší splatnosti poskytnuté jinými protistranami (např. od nefinančních podniků či finančních institucí). Hlavními důvody je jednak jejich pojištění do výše 100 tisíc eur v rámci fondu pojištění vkladů Garančního systému finančního trhu a dále skutečnost, že se jedná o prostředky drobných vkladatelů, jejichž výše odpovídá jejich transakčním a opatrnostním motivům a nelze je tak uložit jinam než na hotovostní účty u bank. Retailovým vkladům je proto přiřazena minimální váha 90 %. Naopak vklady finančních institucí nejsou součástí pojištění vkladů a slouží zejména k řízení jejich vlastního likviditního rizika. Krátkodobé závazky bank vůči finančním institucím tedy většinou nepředstavují stabilní zdroj financování a je jim přiřazena nízká nebo nulová váha. Mezi stabilními retailovými zdroji a nestabilními zdroji od finančních institucí jsou zařazeny závazky vůči nefinančním podnikům s váhou 50 %.

Váha položky vyžadující stabilní financování (známé také jako faktor RSF) je tím vyšší, čím je aktivum méně likvidní a kvalitní a čím delší má zbytkovou splatnost.[41] Nulová váha tak odpovídá vysoce kvalitnímu a likvidnímu aktivu, které není zapotřebí krýt stabilními dlouhodobými zdroji. Mezi tato aktiva patří jen hotovost a pohledávky za centrální bankou do 6 měsíců. Kvalitním státním dluhopisům je přiřazena váha 5 %, vedle toho hypoteční úvěry poskytnuté domácnostem mají váhu 65 %. Všechna nelikvidní aktiva – tj. aktiva se zbytkovou splatností nad jeden rok, případně aktiva zatížená nad jeden rok vyžadují velmi stabilní finanční zdroj a je jim přiřazena váha 100 %.

Se zveřejněním úvah o zavedení NSFR se objevily obavy, že požadavek na jeho minimální výši na úrovni 100 % způsobí výrazné přeskupení bilancí bank a zároveň omezí poskytování úvěrů do reálné ekonomiky. Zveřejněná zpráva o posouzení dopadů NSFR vypracovaná orgánem EBA vyhodnocující data za prosinec 2014 a zahrnující 279 bank reprezentujících 75 % aktiv bankovního sektoru EU však konstatuje, že tyto obavy jsou neopodstatněné. Zpráva uvádí, že 70 % z hodnocených bank by minimálnímu požadavku ukazatele ve výši 100 % vyhověla již nyní. Pouze 14 % vykazuje hodnotu nižší než 90 %. Tyto úvěrové instituce musí odstranit nesoulad dosahující přibližně 600 miliard EUR. Pro vyhodnocení dopadu zavedení NSFR na úvěrování využívá zpráva dva různé metodologické přístupy. Výsledky simulací ukazují, že ani vyšší poskytování úvěrů nebrání dosažení vyšší úrovně NSFR za předpokladu, že poskytnuté úvěry zůstanou nezatížené, tj. nebudou například použity ke krytí emitovaných dluhopisů. Regresní analýza pak nepotvrdila přímý vztah mezi nižšími úrovněmi NSFR a změnami v poskytování úvěrů. Úsilí splnit NSFR na minimální požadované úrovni by nemělo u většiny bank vést k výraznějšímu deleveragingu. Vyšší náklady s plněním NSFR se týkají spíše investičně orientovaných bank.

Evropská rada pro systémová rizika (ESRB) doporučuje, aby byla umožněna národní diskrece stanovit požadavek NSFR nad minimální výši 100 % s ohledem na vývoj systémového rizika, a tedy jeho využití pro účely makroobezřetnostní politiky.[42] ESRB navrhuje snižovat pomocí tohoto nástroje jak cyklickou, tak strukturální dimenzi systémového likviditního rizika. Cyklický aspekt by umožnil národním autoritám zpřísnit ukazatel v příznivém období a naopak uvolnit v nepříznivých časech. Strukturální aspekt by zohledňoval nastavení ukazatele dle významu jednotlivých bank z pohledu systémového rizika likvidity. K těmto návrhům ESRB se však očekává ještě podrobná diskuse.

GRAF III.37

Dostupné a požadované zdroje stabilního financování pro jednotlivé banky v ČR
(osa y: průměrný factor ASF v %; osa x: průměrný faktor RSF v %)

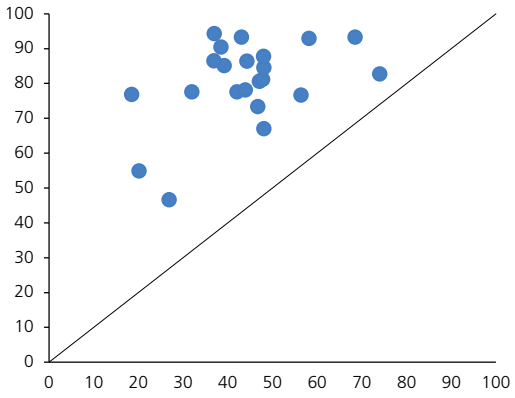

Pramen: ČNB, výpočty ČNB
Pozn.: Průměrný RSF faktor jako průměrný objem položek vyžadující stabilní financování. Průměrný faktor ASF jako průměrný objem položek zajišťujících stabilní financování. Standard NSFR dle Basel III.

GRAF III.38

Odhad NSFR pro jednotlivé banky v ČR
(v %)

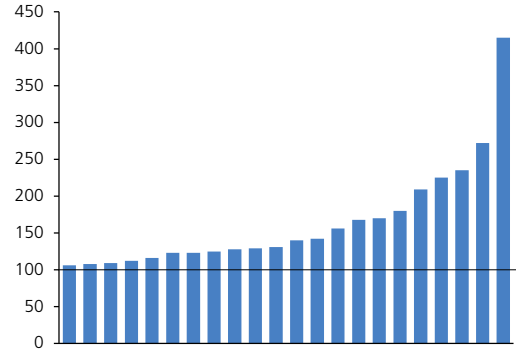

Pramen: ČNB, výpočty ČNB
Pozn.: NSFR standard dle Basel III.

41 Kvalita a likvidita aktiva se určuje dle pravidel likviditního standardu LCR.
42 *ESRB response to the consultation on the Net Stable Funding Ratio (NSFR) as mandated by Article 510 CRR.*

GRAF III.39

Struktura a výše vybraných položek zajišťujících financování (ASF)
(v % k bilanci)

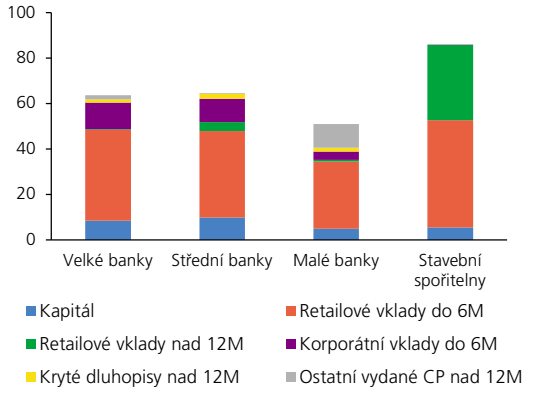

Pramen: ČNB, výpočty ČNB
Pozn.: Graf zahrnuje položky, jejichž váha překračuje u některé ze skupin vybraných bank alespoň 2 %. Standard NSFR dle Basel III.

GRAF III.40

Struktura a výše vybraných položek vyžadujících stabilní financování (RSF)
(v % k bilanci)

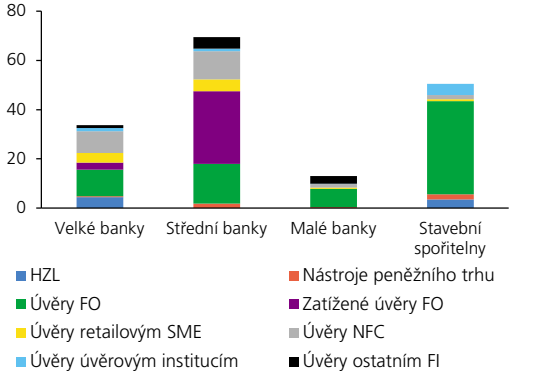

Pramen: ČNB, výpočty ČNB
Pozn.: Graf zahrnuje položky, jejichž váha překračuje u některé ze skupin vybraných bank alespoň 2 %. FO fyzické osoby, NFC nefinanční podniky, FI finanční instituce. Standard NSFR dle Basel III.

GRAF III.41

Výsledky zátěžového testu likvidity českých bank
(v % k bilanční sumě jednotlivých skupin bank)

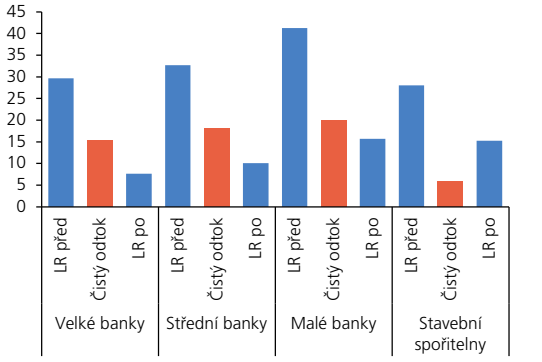

Pramen: ČNB, výpočty ČNB
Pozn.: Sloupec „před" vždy vyjadřuje velikost likvidní rezervy před zátěží, sloupec „po" velikost likvidní rezervy po zátěži. Sloupec „Čistý odtok" vyjadřuje odtok likvidity na horizontu jednoho roku.

Bilanční likvidita bank je nově posuzována také pomocí odhadu ukazatele stabilního financování

Odolnost domácích bank vůči likviditním šokům potvrzuje i předběžná kalkulace ukazatele čistého stabilního financování (tzv. NSFR), který je definován jako poměrový ukazatel mezi dostupnými a požadovanými zdroji stabilního financování (Box 4). Agregátní hodnota NSFR za celý domácí bankovní sektor dosahuje podle údajů z dat ke konci roku 2015 úrovně 133 % (Graf III.36).[43] Tato hodnota odráží dostatek dostupných stabilních zdrojů financování u českých bank. Ten vyplývá ze silné základny klientských vkladů, solidní kapitálové vybavenosti a složení aktiv s významným podílem státních dluhopisů a pohledávek vůči ČNB, ke kterým se váže nízká potřeba krytí stabilními zdroji (Graf III.37).

Klientské vklady představují dostatek zdrojů stabilního financování

Úroveň odhadnutého NSFR se mezi sledovanými skupinami bank liší, u všech je však dostatečně nad regulatorním limitem 100 % (Grafy III.36 a III.38). Stejně jako v případě výsledků ze šetření LCR dosahuje nejvyššího odhadnutého NSFR skupina stavebních spořitelen, neboť poměrně velkou část svých zdrojů tvoří dlouhodobé vklady se smluvní splatností nad 1 rok, které jsou dle metodiky NSFR označeny za 100% stabilní (Graf III.39). U velkých a středních bank je naopak zřejmá kratší a diverzifikovanější základna zdrojů, kterou mimo retailových vkladů tvoří i korporátní vklady. Na aktivní straně bilance mají české banky vedle vysoce kvalitních a likvidních aktiv, které stabilní financování nevyžadují, i poměrně významnou složku krátkodobých pohledávek za nefinančními podniky a finančními institucemi. Potřeba krytí vyšší vahou stabilních zdrojů (váha nad 50 %) se tak týká přibližně poloviny jejich bilance s tím, že nejvýznamnějšími položkami jsou úvěry vůči fyzickým osobám (průměrná váha 86 %) a nefinančním podnikům (průměrná váha 76 %, Graf III.40). U skupiny středních bank jsou ve vztahu k bilanci významnou položkou zatížené úvěry domácnostem, které vyžadují plné krytí stabilními zdroji.

ČNB hodnotí likviditu bankovního sektoru i pomocí vlastního zátěžového testu…

Vedle hodnocení bilanční likvidity pomocí ukazatelů LCR a NSFR provádí ČNB svůj vlastní makrozátěžový test. Metodika testu byla se zavedením těchto ukazatelů mírně upravena.[44] Hlavní změny spočívají v provázání testu likvidity s makrozátěžovým scénářem a testem solventnosti a v prodloužení horizontu dopadu na jeden rok zařazením čtyř splatnostních pásem. Tato změna dovoluje lépe testovat dopad scénářů se zpožděným přenosem nepříznivé situace v ekonomice na kvalitu úvěrových portfolií bank a na finanční trhy. Model zůstává dvoukolový se zohledněním vazby mezi bilanční a tržní likviditou a zpětné reakce bankovního sektoru. Pro hodnocení odolnosti bank vůči likviditnímu riziku je

43 Vzhledem k nedostupnosti dat za rok 2015 byla u jedné banky použita data k 31. 12. 2014. Zároveň jsou v agregovaném výpočtu zohledněny likviditní podskupiny.
44 Podrobněji viz tematický článek v této Zprávě: *Vztah likviditního a úvěrového rizika v zátěžových testech likvidity ČNB*.

používán indikátor likvidity. Pomocí něj je na ročním horizontu testována dostatečnost rezervy likvidních aktiv banky vzhledem k jejímu splatnostnímu nesouladu a stabilitě zdrojů. Indikátor je definován jako poměr likvidní rezervy[45] vůči čistým očekávaným odtokům likvidity, tj. rozdílu mezi předpokládanými odtoky a přítoky likvidity. Mezi předpokládané odtoky se zahrnují závazky splatné do jednoho roku, čerpání z úvěrových linek nebo nově poskytnuté úvěry. Předpokládané přítoky zahrnují pohledávky splatné do jednoho roku. Limitní hodnota indikátoru činí 100 % stejně jako v případě LCR či NSFR podle Basel III.

Zátěžový test likvidity byl aplikován za použití *Nepříznivého scénáře* (viz část 2.1 a Tab. III.3) na 21 bank se sídlem v ČR[46] a na datech ke konci roku 2015. V rámci prvního kola dopadu byl vždy pro příslušné splatnostní pásmo generován odtok likvidity zvýšením požadavku na financování aktiv (Tab. III.8, řádek 3.1 a 3.6) při nižších zdrojích (řádky 3.2 až 3.5). Zároveň byl pro příslušné splatnostní pásmo snížen přítok očekávané likvidity (řádky 2.1 a 2.2) a snížena hodnota některých aktiv v likvidní rezervě (řádky 1.1 a 1.2). Druhé kolo zátěže postihuje následky zvýšení reputačního a systémového rizika způsobeného reakcemi bank snažících se pokrýt vygenerovaný čistý odtok a je vyjádřeno prostřednictvím dodatečných ztrát z realizace aktiv z rezervy.

… jeho výsledky rovněž potvrdily vysokou odolnost vůči likviditním šokům

Z výsledků testu vyplývá, že domácí bankovní sektor jako celek by simulovanou zátěž přestál a je schopen pokrýt čistý odtok likvidity i v délce trvání jednoho roku (Graf III.36). Dopady negativních šoků do bilancí sledovaných skupin bank byly rozdílné. Při měření dopadu pomocí agregovaného poklesu celkové likvidní rezervy byla nejvíce zasažena skupina velkých bank následovaná skupinou středních bank (cca 70% pokles, Graf III.41). Čtyři banky by vyčerpaly celou svoji rezervu již v průběhu testu, nejdříve však ve čtvrtém čtvrtletí. V případě stavebních spořitelen je patrný nízký dopad (zhruba 40% pokles celkové rezervy), přičemž zdůvodnění je obdobné jako při hodnocení výsledků u LCR či NSFR. Na horizontu jednoho roku by vygenerované odtoky nebylo schopno pokrýt šest bank, kterým klesl indikátor likvidity pod minimální úroveň 100 %. V některých případech se jednalo o banky se specifickým obchodním modelem. Nicméně zvolená metodologie naznačila, že i některé univerzální banky mají na delším horizontu méně stabilní zdroje vůči velikosti držené likvidní rezervy.

TAB. III.8

Scénář pro zátěžový test likvidity
(v %)

Položka bilance / splatnostní pásma		do 3M	nad 3 až 6M	nad 6 až 9M	nad 9 až 12M
1. Likvidní rezerva					
		Úrokový a akciový šok			
1.1	Mzč. změna výnosové křivky v p.b.*				
	1Y PRIBOR	0,3	0,0	0,0	0,0
	5Y výnos SD	1,5	0,5	0,8	0,3
	1Y EURIBOR	0,2	0,0	0,0	0,0
	5Y EUR výnos SD	1,0	0,4	0,2	0,1
1.2	Srážka z hodnoty akcií	30,0	30,0	30,0	30,0
2. Přítoky					
		Velikost srážky z očekávaného přítoku			
2.1	Zajištěné pohledávky	1,2	1,2	1,2	1,2
2.2	Nezajištěné pohledávky splatné**				
	vůči FO	2,3	2,4	2,5	2,6
	vůči NFC a retailovým SME	0,6	1,1	0,9	1,0
3. Odtoky					
		Míra očekávaného odtoku			
3.1	Čerpání z úvěrových linek	5,0	5,0	5,0	5,0
3.2	Emitované dluhové CP	100,0	100,0	100,0	100,0
3.3	Retailové vklady				
	pojištěné	3,3	3,8	3,8	3,8
	ostatní	6,53	7,5	7,5	7,5
3.4	Závazky vůči NFC				
	zajištěné	13,1	15,0	15,0	15,0
	ostatní	26,1	30,0	30,0	30,0
3.5	Závazky vůči FI				
	zajištěné	13,1	15,0	15,0	15,0
	ostatní	32,7	37,5	37,5	37,5
3.6	Růst nových úvěrů, z toho***				
	zajištěné pohledávky	0,0	0,6	0,6	0,0
	splatné vůči FO	0,0	0,0	0,0	0,0
	splatné vůči NFC a retailovým SME	0,0	0,0	0,0	0,9

Pramen: ČNB
Pozn.: Hodnoty parametrů jsou průměrem hodnot parametrů aplikovaných na jednotlivé banky. *Srážka se stanoví vynásobením změny výnosové křivky durací dluhopisového portfolia. **Splatné pohledávky vůči finančním institucím nepodléhaly v tomto scénáři srážkám. ***Předpoklad o růstu úvěrů je vypočten pomocí satelitních modelů v rámci makrozátěžových testů solventnosti bank. ÚI jako úvěrové instituce, NFC jako nefinanční podniky, FI jako finanční instituce a FO jako fyzické osoby. Tato tabulka neobsahuje endogenní šoky (systémové a reputační) generované v rámci druhého kola šoků.

45 Likvidní rezerva je dána součtem pokladní hotovosti, pohledávek za centrální bankou (bez započtení povinných minimálních rezerv), státních dluhopisů a korporátních obchodovatelných cenných papírů mimo těch držených jako úvěry.
46 Banky se státní účastí, které mají specifický obchodní model, nebyly zahrnuty do zátěžového testu. Test navíc zohledňuje likviditní podskupiny.

TAB. III.9

Zátěžový test českých veřejných financí

	Nepříznivý scénář				
	2015	2016	2017	2018	Kritická mez
Makroekonomické proměnné					
Reálný růst HDP (v %)	4,3	-2,7	-3,3	-0,7	< -2,3
Bilance běžného účtu platební bilance (v % HDP)	0,6	3,3	2,6	1,0	< -1,8
Hrubé národní úspory (v % HDP)*	28,2	28,2	28,2	28,2	< 19,3
Vnější zadlužení ekonomiky (v % HDP)*	70,0	70,0	70,0	70,0	> 99,6
Rozdíl reálného výnosu SD a reálného růstu HDP (v p.b.)	-4,0	5,0	10,4	4,4	> 6,3
Fiskální proměnné					
Vládní dluh (v % HDP)	41,1	45,0	55,5	64,6	> 64,7
Primární saldo (v % HDP)	0,7	-0,5	-3,8	-5,8	< -3,2
Výnos desetiletého státního dluhopisu (v %)	0,7	1,7	2,4	3,1	> 10,8
Vládní dluh splatný do 1 roku (v % HDP)	6,7	8,9	12,0	13,4	> 19,0
Podíl vládního dluhu splatného do 1 roku (v %)	16,4	19,7	21,6	20,7	> 21,7
Podíl cizoměnového dluhu (v %)	15,4	15,5	15,8	11,7	> 27,1
Podíl nerezidentů na držbě dluhu (v %)*	38,4	38,4	38,4	38,4	> 34,9
Institucionální proměnné					
Efektivita vlády (skóre WGI)*	1,02	1,02	1,02	1,02	< 1,0
Politická stabilita (skóre WGI)*	1,0	1,0	1,0	1,0	< 0,8
Vynutitelnost práva (skóre WGI)*	1,1	1,1	1,1	1,1	< 1,2
Bankovní krize*	Ne	Ne	Ne	Ne	> 0
Dřívější selhání vlády*	Ne	Ne	Ne	Ne	> 0
Indikátor svrchovaného rizika (ISR, v %)	**-**	**0,23**	**0,80**	**0,27**	

Pramen: ČNB, ČSÚ, ECB, SB, výpočty ČNB

Pozn.: * Proměnná není modelována, v projekci je předpokládána poslední známá hodnota. Údaj o podílu nerezidentů na držbě dluhu je odvozen ze statistiky platební bilance. Znaménka > (resp. <) indikují, že vyšší (resp. nižší) hodnota proměnné znamená překročení kritické meze a indikaci zvýšeného rizika. Překročení meze je u příslušných proměnných dále vyznačeno červeně.

3.4 SVRCHOVANÉ EXPOZICE A ZÁTĚŽOVÝ TEST VEŘEJNÝCH FINANCÍ

ČNB na základě své interní metodiky identifikovala jako systémově významné expozice úvěrových institucí vůči českému veřejnému sektoru. Na základě výsledků provedeného zátěžového testu nebude ČNB na horizontu tří let vyžadovat po úvěrových institucích působících v ČR tvorbu dodatečného kapitálového požadavku ke krytí rizika koncentrace expozic vůči českému vládnímu dluhu.

ČNB přezkoumává a vyhodnocuje rizika koncentrace svrchovaných expozic

Počínaje rokem 2015 ČNB přezkoumává a vyhodnocuje rizika koncentrace svrchovaných expozic v bilancích českých úvěrových institucí na základě své interní metodiky.[47] Prostřednictvím Zprávy o finanční stabilitě informuje trh o tom, které svrchované expozice identifikovala jako systémově významné a zda bude na horizontu tří let vyžadovat po úvěrových institucích dodatečný kapitálový požadavek k pokrytí rizika koncentrace těchto expozic. Významná svrchovaná expozice je v metodice definována jako expozice držená úvěrovou institucí[48] s minimálním podílem 100 % na jejím použitelném kapitálu. Systémovou se pak stává za podmínky, že podíl aktiv úvěrových institucí s významnou expozicí převyšuje 5 % bilanční sumy českého bankovního sektoru. K indikaci tvorby kapitálového požadavku dochází tehdy, pokud tříletý výhled indikátoru rizikovosti systémově významné svrchované expozice překročí některou ze svých prahových hodnot.[49] ČNB však dodatečnou tvorbu kapitálu požaduje pouze za předpokladu, že úvěrová instituce drží identifikované expozice v objemu překračujícím stanovený limit a zároveň tyto expozice nejsou již dostatečně kryty kapitálem.[50]

Expozice bank vůči české vládě jsou systémově významné…

Za systémově významnou svrchovanou expozici drženou úvěrovými institucemi se sídlem v ČR považuje ČNB expozice vůči domácí vládě. Ty v agregátním vyjádření činily ke konci roku 2015 přibližně 681 mld. Kč, což představuje 162 % použitelného kapitálu. Úvěrové instituce, u nichž tato expozice přesáhla celý použitelný kapitál, představují 68 % celkové bilanční sumy úvěrových institucí se sídlem v ČR. Svrchované expozice vůči vládám jiných států, EU či EIB nebyly vyhodnoceny jako systémově významné.

47 Interní metodika je popsána ve Zprávě o finanční stabilitě 2014/2015 a na webu ČNB, záložka Finanční stabilita.

48 Zahrnuje pouze úvěrové instituce se sídlem v ČR.

49 ČNB sleduje primárně dvě prahové hodnoty: měkkou prahovou hodnotu ve výši 5 %, jejíž překročení indikuje tvorbu dodatečného kapitálového požadavku za podmínky, že její nezbytnost potvrdí výsledky dodatečné expertní analýzy, a tvrdou prahovou hodnotu ve výši 8 %, jejíž překročení indikuje tvorbu dodatečného kapitálového požadavku nepodmíněně.

50 Nadlimitní část svrchované expozice se stanovuje pomocí indikátoru svrchovaného rizika (ISR), pokud tento překračuje své prahové hodnoty. ISR zjednodušeně hodnotí riziko selhání posuzované svrchované expozice. S růstem tohoto indikátoru postupně klesá limit oddělující limitní a nadlimitní část svrchované expozice. V důsledku toho roste nadlimitní část, přičemž nejvyšší efektivní limit je 222 % a nejnižší 0 %.

… jejich rizikovost však nepřekračuje stanovené prahové hodnoty

Pro expozice vůči české vládě identifikované jako systémově významné byl odhadnut indikátor svrchovaného rizika (ISR).[51] Projekce hlavních proměnných vstupujících do ISR byly získány pomocí zátěžového testu českých veřejných financí, který byl založen na *Nepříznivém scénáři* (viz část 2.1, Tab. III.3). Výrazný hospodářský pokles předpokládaný v *Nepříznivém scénáři* se projevil zvýšením primárního deficitu na úroveň 5,8 % a následným růstem celkového vládního dluhu na úroveň 64,6 % HDP (Tab. III.9). Reakce finančních trhů vedla ke zvýšení nominálních výnosů z českých státních dluhopisů po celé délce vládní korunové výnosové křivky. Vzhledem k deflaci předpokládané v *Nepříznivém scénáři* však výnos desetiletého státního dluhopisu na tříletém horizontu testu nepřekonal hodnotu 3,1 %. Náklady na obsluhu dluhu proto měly na výši celkového deficitu nízký vliv. Rozdíl mezi reálným výnosem a tempem růstu HDP však přesáhl kritickou mez 6,3 % HDP. Jelikož své kritické meze překonaly současně také ukazatele reálného hospodářského růstu, primárního deficitu a podílu nerezidentů na držbě dluhu (viz část 2.1), dosáhl ISR své nejvyšší hodnoty 0,8 % v roce 2017. V následujícím roce však ISR poklesl na hodnotu 0,27 %. Stalo se tak především z titulu předpokládaného zvýšení tempa hospodářského růstu a jeho návratem zpět pod kritickou hodnotu. Na tříletém horizontu zátěžového testu českých veřejných financí nepřekročil odhadnutý ISR své dohledově stanovené prahové hodnoty 5 %, resp. 8 %. ČNB proto nebude vyžadovat po úvěrových institucích působících v ČR tvorbu dodatečného kapitálového požadavku ke krytí rizika koncentrace expozic vůči českému vládnímu dluhu.

Výsledky zátěžového testu potvrzuje i citlivostní analýza úrokových nákladů českého vládního dluhu

Současné mimořádně uvolněné podmínky na finančních trzích umožňují českému vládnímu sektoru financování za velmi výhodných podmínek (viz část 2.1). Změna těchto podmínek však může vyvolat skokové přizpůsobení tržních cen a výrazné zvýšení i výnosů českých státních dluhopisů. Za předpokladu takového scénáře by musel být nový vládní dluh emitován při výrazně vyšších nákladech než nyní. K posouzení citlivosti českých veřejných financí na úrokové riziko byla provedena jednoduchá analýza. Na základě vývoje primárního deficitu a celkového vládního dluhu ČR dle prognózy ČNB (viz *Zpráva o inflaci II/2016*) byl odhadnut vývoj úrokových nákladů pro řadu alternativních scénářů nárůstu výnosové křivky. Kromě scénáře předpokládajícího setrvání výnosové křivky na úrovni ke konci roku 2015 byly modelovány také scénáře předpokládající její nárůst o 50 až 300 b.b. po celé její délce (Graf III.42). Výsledky této analýzy naznačují, že úrokové náklady vyjádřené v poměru k HDP by klesaly i v případě výrazného nárůstu výnosů státních dluhopisů. Tento výsledek je ovlivněn zejména předpokládaným nárůstem hrubého domácího produktu a očekávanými přebytky primární bilance vládního sektoru.

GRAF III.42

Vliv pohybu výnosové křivky na celkové úrokové náklady vládního dluhu

(v % HDP)

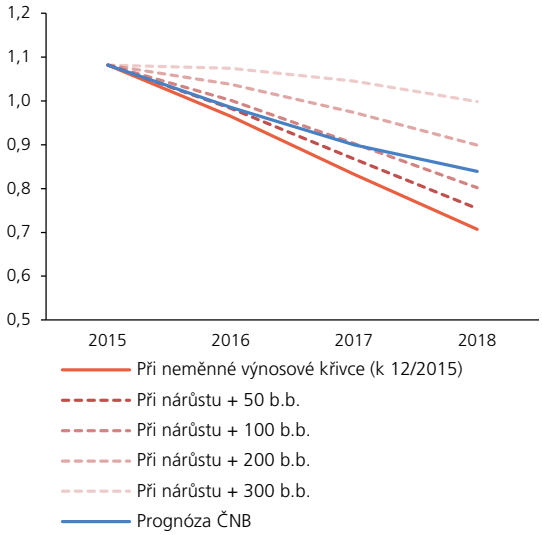

Pramen: ČNB

Pozn.: Scénáře se liší pouze předpokladem o výnosech, za kterých bude emitován nový vládní dluh v letech 2016–2018. Prognóza ČNB viz *Zpráva o inflaci II/2016*. Ostatní scénáře předpokládají, že ve všech letech budou výnosy vycházet z výnosové křivky českých korunových státních dluhopisů k 31. 12. 2015 po zvýšení o uvedený počet bazických bodů.

51 Jedná se o ukazatel určený výhradně k dohledovým účelům ČNB. Vzhledem ke způsobu jeho výpočtu jej nelze nepodmíněně zaměňovat za pravděpodobnost selhání expozice vůči českému státu.